

Nr 148

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökad examination av tandläkare, m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I propositionen nr 1, åttonde huvudtiteln, punkten 107, har chefen för ecklesiastikdepartementet erinrat om föreliggande särskilda förslag till dels omorganisation av den prekliniska tandläkarutbildningen, dels ökad examination av tandläkare samt förklarat sig ha för avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att förelägga årets riksdag förslag i nämnda hänseenden.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 138, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 25 februari 1955 föreslagit riksdagen att

dels medgiva, att den prekliniska tandläkarutbildningen från och med budgetåret 1956/57 omorganiseras i enlighet med vad departementschefen förorddat,

dels godkänna av departementschefen förordade anordningar för ökad examination av tandläkare,

dels för budgetåret 1955/56 under åttonde huvudtiteln anvisa till Tandläkarhögskolan i Stockholm: Utrustning av en odontologisk högskoleklinik i Umeå ett reservationsanslag av 265 000 kronor,

till Tandläkarhögskolan i Malmö: Utrustning av vissa lokaler m. m. ett reservationsanslag av 87 000 kronor,

till Tandläkarhögskolorna: Ökad intagning av elever för tandläkarutbildning ett förslagsanslag av 47 000 kronor,

dels ock till Vissa ombyggnadsarbeten vid tandläkarhögskolan i Malmö för budgetåret 1955/56 å kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 50 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bergman m. fl.* (I: 470) och den andra inom andra kammaren av fröken *Öberg m. fl.* (II: 583), i vilka hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 138 måtte till Uppförande av tandläkarhögskola i Göteborg för budgetåret 1955/56 å kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Sunne* och *Huss* (I: 471) och den andra inom andra kamma-

ren av fru *Sjöstrand* och herr *Rimmerfors* (II: 582), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam utredning angående påbörjandet av en tandläkarutbildning i Göteborg enligt i motionen angivna riktlinjer.

I den mån redogörelse i det följande icke lämnas för de till grund för propositionen liggande kommittéförslagen och de över dessa avgivna remissyttrandena eller för motiveringen för de motionsvis framställda förslagen får utskottet hänvisa till propositionen respektive motionerna I: 470 och II: 582.

Den prekliniska tandläkarutbildningens organisation

A. Inledning

Den nya studieplan för tandläkarutbildningen, som successivt tillämpats från och med höstterminen 1947, har hittills icke kunnat helt genomföras beträffande det prekliniska studieåret. Sedan budgetåret 1947/48 tillämpas ett provisorium, innebärande i huvudsak, att den av 1944 års tandläkarutbildningssakkunniga framlagda studieplanen tillämpas på den prekliniska utbildningen, dock med den begränsningen, att de med undervisningen förenade praktiska övningarna, dissektionerna och laborationerna väsentligen bortfaller i fråga om den del av undervisningen, som är förlagd till karolinska institutet respektive medicinsk fakultet. Kostnaderna för arvoden till lärare i de prekliniska ämnena ävensom vissa andra hithörande, men till en senare studieperiod förlagda ämnen har i avlöningsstaten för tandläkarhögskolan i Stockholm för budgetåret 1954/55 beräknats under en under arvodesposten uppförd särskild delpost till sammanlagt 115 381 kronor. Motsvarande kostnader har i avlöningsstaten för tandläkarhögskolan i Malmö för innevarande budgetår beräknats till sammanlagt 126 972 kronor.

Förslag till omorganisation av den prekliniska undervisningen m. m. har den 11 maj 1951 avgivits av *1947 års sakkunniga för den prekliniska tandläkarutbildningens ordnande* (SOU 1951: 50).

På grundval av de sakkunnigas utredning har *universitetskanslern* framlagt ett förslag till den prekliniska undervisningens ordnande, vars genomförande för nästa budgetår beräknas för de bägge tandläkarhögskolorna tillsammans till en kostnadsökning med 624 300 kronor, varav 271 300 kronor för löpande utgifter och 353 000 kronor för utgifter av engångsnatur.

B. Jämkningsåtgärder i studieordningen

De sakkunniga anser, att de erfarenheter, som vunnits under provisoriet, utvisat att den nuvarande ordningen icke givit avsett utbyte. De sakkunniga föreslår vissa jämkningar i studieordningen — innebärande bland

annat minskning av antalet katedrala föreläsningar i vissa ämnen — samt rekommenderar att antalet timmar för demonstrationer ökas. De sakkunnigas förslag rörande undervisningens omfattning i de prekliniska ämnen a framgår av efterföljande tabell.

	Provisoriet		Förslag	
	Termin	Antal timmar	Termin	Antal timmar
<i>Prekliniska huvudämnen:</i>				
Anatomi	I	80	I	70
Histologi	I	80	I	70
Fysik och fysiologi	I	15	II	15
	II	65	II	70
Kemi	II	110	II	90
<i>Prekliniska specialämnen:</i>				
Allm. bakteriologi	II	30	I	30
Spec. tandhistologi	I	25	III	—
Spec. tandanatomi	I	108	I	85
Prop. bettlära	II	85	II	85
		598		515

Även beträffande »övriga hithörande ämnen» föreslår de sakkunniga vissa jämkningar. Sålunda borde undervisningen i allmän patologi, som för närvarande omfattar cirka 100 timmar under tredje terminen, begränsas till 75 timmar. Undervisningen i farmakologi, som nu omfattar 32 timmar under fjärde terminen, skulle ökas till 50 timmar. Den 10 timmar under fjärde terminen omfattande undervisningen i topografisk anatomi skulle helt upphöra. Omfattningen av undervisningen i allmän kirurgi (cirka 45 timmar), intern medicin (cirka 30 timmar) samt öron-, näs- och halssjukdomar (cirka 6 timmar) föreslås i huvudsak oförändrad.

C. Kursgivare

De sakkunniga uppehåller sig ingående vid frågan om kursgivarnas ställning och hävdar därvid den uppfattningen, att det såväl för att giva ökad stadga åt den prekliniska undervisningen som för att tillgodose forskningens behov vore av väsentlig betydelse att ordinarie laboratorsbefattningar vid tandläkarhögskolorna inrättades i de prekliniska huvudämnen samt i allmän patologi och i odontologisk farmakologi. Dessa tjänster skulle placeras i samma lönegrad som laboratorsbefattningarna vid de medicinska högskolorna.

På grund av dels bristande lokalutrymmen, dels ock uttalade önskemål från vederbörande ämnesrepresentanters sida om en annan anordning har

de sakkunniga emellertid för det närvarande begränsat sig till att förorda inrättandet av ordinarie laboraturer vid tandläkarhögskolan i Stockholm i farmakologi samt vid tandläkarhögskolan i Malmö i histologi, fysik och fysiologi, kemi samt farmakologi. Undervisningen i övriga i den prekliniska tandläkarutbildningen ingående ämnen skulle liksom hittills meddelas av arvodesanställda kursgivare. För undervisningen i speciell tandhistologi föreslår de sakkunniga inrättandet av en avdelningstandläkarbefattning vid vardera högskolan.

Medicinska fakulteten vid universitetet i Lund har föreslagit, att principbeslut redan nu fattas om inrättandet av laboraturer i samtliga de prekliniska huvudämnena samt i allmän patologi och odontologisk farmakologi, varigenom dessa tjänster enligt fakultetens mening lättare kunde inrättas, när de lokala förhållandena så medgäve.

Kanslern framhåller, att det givetvis vore till stort gagn i olika avseenden för tandläkarhögskolorna, om laboratorbefattningar kunde komma till stånd i de av Lunda-fakulteten angivna ämnena. Icke minst skulle detta vara av betydelse för den odontologiska forskningen. Kanslern är likväl icke nu beredd att biträda vad fakulteten förordat. Vad beträffar de sakkunnigas förslag vore detsamma i viss utsträckning baserat på hänsynstagande till individuella önskemål, något som knappast syntes utgöra en tillfredsställande grund för en planlig lösning av förevarande spörsmål. I det läge, som sålunda föreläge och vilket innebure, att man fortfarande måste i icke oväsentlig utsträckning räkna med ett provisorium med kursgivare i arvodesställning, har kanslern inriktat sig på att bedöma på vilka punkter en fast organisation framstode som mest angelägen och möjlig att nu genomföra.

Kanslern har härvid kommit till den uppfattningen, att det för tandläkarhögskolornas verksamhet i främsta rummet är av betydelse att ämnet odontologisk farmakologi får företrädare i laboratorstättning och hemställer därför, att vid vardera av tandläkarhögskolorna i Stockholm och Malmö inrättas en dylik tjänst i lönegraden Ca 34. Av de sakkunnigas utredning framgår, framhåller kanslern, att erforderliga arbetsutrymmen kan ställas till laboratorernas förfogande vid de farmakologiska institutiverna vid karolinska institutet och vid Lunds universitet. Med anledning av de sakkunnigas förslag om inrättande av en ordinarie laboratur i histologi vid tandläkarhögskolan i Malmö framhåller kanslern, att denna fråga syntes böra lösas så, att en personlig befattning i ämnet inrättas för docenten vid Lunds universitet Bengt Erik Gustafsson.

De sakkunnigas förslag i övrigt i vad avser laboraturer ger icke kanslern anledning till annat uttalande än att detta spörsmål framdeles borde upptagas till förnyat bedömande, varvid borde prövas i vilken mån förutsättningar föreläge för ett successivt inrättande av laboratorstjänster i samtliga de prekliniska huvudämnena jämte ämnet allmän patologi.

D. Assistenten, amanuenser och laboratoriebiträden

För ett genomförande av den nya studieordningen, enligt vilken i syfte bland annat att göra undervisningen effektivare större utrymme avsåges för demonstrationer och åskådningsundervisning (laborationer o. d.), föreslås, att hjälpkrafter i ökad utsträckning ställas till kursgivarnas (laboratorernas) förfogande.

I anslutning till vad de sakkunniga förordat och av kanslern hörda myndigheter anfört föreslår kanslern härvidlag viss utbyggnad av den nuvarande organisationen. Enligt kanslerns förslag skulle hjälpkrafterna få samma omfattning vid båda högskolorna (frånsett en mindre avvikelse beträffande laboratoriebiträdena).

Kanslerns förslag framgår av följande tabell:

Ämne	Nuvarande organisation				Kanslerns förslag vardera högskolan			
	Stockholm		Malmö		Förste ass.	Förste am.	Tredje am.	Lab. bitr.
	Förste am.	Tredje am.	Förste am.	Tredje am.				
anatomi	1	—	1	—	—	1	—	$\frac{1}{3}$
histologi	1	—	—	1	—	1	1	1 (Stock- holm $\frac{1}{3}$)
fysik och fysiologi	1	—	—	1	—	2	—	$\frac{1}{3}$
kemi	1	—	1	—	1	—	1	$\frac{1}{2}$
allm. bakteriologi	—	—	—	1	—	—	1	$\frac{1}{2}$
spec. tandanatomi	—	2 ¹	—	2 ²	—	—	2	—
prop. bettlära	—	2 ²	—	2 ³	—	—	2	—
spec. tandhistologi	—	—	—	—	—	—	—	$\frac{1}{2}$
allm. patologi	1	—	—	1	1	1	—	$\frac{1}{3}$
farmakologi	—	1	—	1	—	1	1	1
top. anatomi	—	—	—	—	—	—	—	—
allm. kirurgi	—	—	—	—	—	—	—	—
intern medicin	—	1	—	—	—	—	1	—
öron-, näs- och halssjukd. .	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	5	6	2	9	2	6	9	(Stock- holm $\frac{4}{3}$)

¹ avser 2 *andre* amanuenser under 6 månader.

² avser 2 *andre* amanuenser under 5 månader.

³ avser 2 *andre* amanuenser under 4 månader.

E. Omkostnader

I omkostnadsstaterna för tandläkarhögskolorna i Stockholm och Malmö finnes nu under rubriken »Vissa ersättningar» uppförda delposter å respektive 17 000 kronor och 18 000 kronor, vilka belopp utbetalas till karolinska institutet respektive Lunds universitet för omkostnader m. m. för den prekliniska tandläkarutbildningen.

De sakkunniga har framhållit, att det av dem framlagda förslaget till ordnandet av ifrågakvarande utbildning betingade krav på en höjning av nämnda anslagsmedel.

Kanslern anser i likhet med de sakkunniga, att ökade medel bör anvisas för omförmälda ändamål. Dessa medel borde enligt kanslerns mening lämpligen uppföras i vederbörande omkostnadsstater såsom ett klumpbelopp under rubriken »Materiel för den prekliniska undervisningen m. m.». För tillgodoseende av ifrågavarande anslagsbehov finner kanslern att för stockholms högskolans del bör avses ett belopp av 37 500 kronor och för malmöhögskolans del ett belopp av 42 000 kronor.

F. Engångskostnader

De sakkunniga har även uppfört engångsanslag för utrustning, inredningsarbeten m. m., uppgående vid tandläkarhögskolan i Stockholm till 55 000 kronor och vid tandläkarhögskolan i Malmö till 345 750 kronor eller alltså tillhoppa 400 750 kronor.

Enligt *kanslerns* beräkningar bör för ifrågavarande ändamål anvisas sammanlagt 353 000 kronor (för tandläkarhögskolan i Stockholm 71 500 kronor och för tandläkarhögskolan i Malmö 281 500 kronor).

Departementschefen

Departementschefen har anfört bland annat följande.

Då statsmakterna år 1946 i princip tog ställning till den nu gällande — av universitetskanslern år 1947 fastställda — studieplanen för tandläkarutbildningen, innebar detta ställningstagande bland annat, att den prekliniska undervisningen skulle vara förenad med dissektioner, laborationer och andra praktiska övningar. Enligt den fastställda studieplanen skall eleverna under de prekliniska studierna utföra eget laboratoriearbete i form av dissektioner, mikroskoperingsövningar samt fysiologiska och kemiska laborationer.

Tandläkarutbildningssakkunniga framlade i ett år 1947 avgivet betänkande, bland annat, förslag till lärarorganisation för den prekliniska undervisningen. I ett över nämnda förslag avgivet yttrande anförde lärarkollegiet vid karolinska institutet, att om medicinens egna utrymmesbehov skulle kunna tillgodoses institutets dåvarande institutionslokaler icke vore tillräckliga, därest preklinisk undervisning för tandläkarstuderande i enlighet med de sakkunnigas förslag skulle förläggas till institutet. Även medicinska fakulteten vid universitetet i Lund underströk i sitt yttrande över förslaget behovet av utökade lokaler. Vid anmälan av de sakkunnigas förslag i propositionen 1947: 253 uttalade föredragande departementschefen, att han med hänsyn till vad lärarkollegiet och medicinska fakulteten anfört icke fann det möjligt att då taga slutlig ställning till frågan om den prekliniska undervisningens organisation. Denna fråga borde enligt hans mening ytterligare utredas. I avvaktan på ifrågavarande utredning förordade departementschefen en av riksdagen sedermera godtagen tillfällig anordning, innebärande att de med den prekliniska undervisningen förenade dissektionerna, laborationerna och andra praktiska övningarna skulle bortfalla. I övrigt skulle undervisningen bedrivas enligt studieplanen. Den förnyade utredningen borde enligt departementschefens mening i främsta

rummet avse frågan, i vilken mån den upprustning av den medicinska forskningens och undervisningens resurser, varom förslag i annat sammanhang framlades för 1947 års riksdag, kunde lägga hinder i vägen för att inrymma förutnämnda prekliniska undervisning i de nya institutionslokaler vid karolinska institutet. En motsvarande undersökning borde göras jämväl i fråga om medicinska fakulteten vid universitetet i Lund.

Den här åsyftade förnyade utredningen angående den prekliniska undervisningens organisation har numera verkställts av — jämlikt nådigt be- myndigande den 31 oktober 1947 — inom ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunniga.

Sistnämnda sakkunniga har bedrivit ifrågavarande utredning i samråd med vederbörande ämnesrepresentanter vid karolinska institutet och medicinska fakulteten vid universitetet i Lund samt därvid undersökt, huruvida inom vederbörande institutionslokaler utrymme finnes för att i erforderlig omfattning för tandläkarstuderande anordna dissektioner, laborationer och annan åskådningsundervisning.

Enligt de sakkunnigas mening har erfarenheten givit vid handen, att den nuvarande provisoriska ordningen för den prekliniska undervisningen icke givit avsett utbyte. Det har sålunda visat sig, att tandläkarstuderande vid kliniktjänstgöringen under ett senare skede av utbildningen icke äger tillräckliga kunskaper i de prekliniska ämnena. En av de avgörande orsakerna till de bristande kunskaperna i dessa ämnen är enligt de sakkunnigas åsikt, att med nuvarande organisation av den prekliniska undervisningen erforderlig åskådningsundervisning icke kunnat meddelas.

Det nuvarande provisoriet i fråga om den prekliniska undervisningen innebär enligt min mening obestriddigen, att undervisningen i vederbörande ämnen är väsentligt svagare än som förutsatts i gällande studieplan. Med hänsyn härtill och då den verkställda sakkunnigutredningen givit vid handen, att i de nuvarande institutionslokaler, som disponeras av karolinska institutet och medicinska fakulteten vid universitetet i Lund, utrymme finnes för att i erforderlig omfattning för tandläkarstuderandena anordna dissektioner, laborationer och annan åskådningsundervisning, anser jag mig böra tillstyrka, att det hittillsvarande provisoriet i fråga om den prekliniska undervisningen upphör och att denna undervisning i berörda hänseenden erhåller en definitiv form.

Enligt de sakkunnigas mening erhåller tandläkarstuderandena under den prekliniska studieperioden icke tillräcklig tid för självstudier. Med självstudier åsyftar de sakkunniga — enligt vad jag inhämtat — icke blott inläsning av kurslitteratur utan även dissektioner, laborationer och andra praktiska övningar under ledning av assistenter eller amanuenser. För att bereda de studerande ytterligare tid för här avsedda självstudier har de sakkunniga föreslagit en minskning av antalet katedrala föreläsningar och vissa andra ändringar i gällande studieordning. De föreslagna jämkningarna av studieordningen har tillstyrkts av universitetskanslern. Jag anser mig även för egen del böra biträda vad de sakkunniga i nämnda avseenden föreslagit.

Enligt de sakkunnigas uppfattning bör ledningen och ansvaret för den prekliniska undervisningen i administrativt hänseende kvarligga hos tandläkarhögskolorna och icke — såsom i ett tidigare sammanhang ifrågasatts — överflyttas till vederbörande medicinska läroanstalt. Nämnda uppfattning, till vilken universitetskanslern anslutit sig, anser jag mig även för egen del böra biträda.

Vad beträffar kursgivarnas ställning har de sakkunniga föreslagit, att laboratoriefattningar skall inrättas vid Stockholms högskolan i odontologisk farmakologi samt vid Malmö högskolan i histologi, fysik och fysiologi, kemi och odontologisk farmakologi. De sakkunniga har vidare föreslagit anställande av en avdelningstandläkare i speciell tandhistologi vid vardera högskolan. Universitetskanslern har tillstyrkt inrättande av en laboratoriefattning i odontologisk farmakologi vid vardera högskolan och en personlig laboratoriefattning i histologi vid Malmö högskolan ävensom de båda avdelningstandläkarfattningarna. För egen del anser jag mig böra förorda, att de föreslagna avdelningstandläkarfattningarna inrättas. Där emot är jag icke beredd förorda inrättande av nämnda laboratoriefattningar.

Undervisningen i de prekliniska ämnena meddelas för närvarande av arvodesanställda kursgivare. Mitt nyssnämnda ställningstagande till de framlagda förslagen om inrättande av vissa fattningar innebär, att undervisningen i de prekliniska ämnena utom speciell tandhistologi fortfarande skall meddelas av dylika kursgivare.

Enligt gällande föreskrifter må, om kursgivaren i ämnet kemi vid Stockholms högskolan samt i ämnena histologi, fysik och fysiologi, kemi och allmän patologi vid Malmö högskolan är biträdande lärare, arvode till honom utgå med 15 240 kronor för år eller, därest han innehar docentkompetens, med belopp motsvarande den kontanta lönen i 30 löneklassen å högskolans ortsgroup. Nämnda föreskrifter föreslås av kanslern skola utvidgas till att gälla alla prekliniska och hithörande ämnen, vari undervisning meddelas av arvodesanställda kursgivare. Meddelande av dylika generella föreskrifter anser jag mig av flera skäl icke kunna tillstyrka. Fråga om anställande av biträdande lärare i visst ämne synes mig i stället vara av den art, att varje sådan fråga bör upptagas till särskild prövning.

De av kanslern beräknade timarvodena åt vissa kursgivare anser jag mig böra tillstyrka. Däremot finner jag mig icke kunna biträda kanslerns förslag om införande av särskilda administrationsarvoden åt kursgivarna.

Inrättandet av förutnämnda avdelningstandläkartjänster och den föreslagna regleringen av timarvodena för vissa kursgivare kräver en höjning av anslagsmedlen till Stockholms högskolan med 17 200 kronor och till Malmö högskolan med 15 000 kronor eller med sammanlagt 32 200 kronor för båda högskolorna.

Jag har i det föregående tillstyrkt, att det nuvarande provisoriet i fråga om den prekliniska undervisningen skall upphöra och att framdeles dissektioner, laborationer och annan åskådningsundervisning i erforderlig omfattning skall anordnas för tandläkarstuderande. För att så skall kunna ske kräves med nödvändighet, att hjälpkrafter i ökad utsträckning ställas till kursgivarnas förfogande. Kanslern beräknar den erforderliga personalförstärkningen till sammanlagt 4 assistenter, 5 förste amanuenser, 3 tredje amanuenser samt 3 heltidsanställda och 13 halvtidsanställda laboratoriebiträden i lönegraden Cg 11. Jag anser mig böra godtaga det av kanslern angivna antalet assistenter och amanuenser men föreslår i fråga om laboratoriebiträdena den ändringen, att de heltidsanställda laboratoriebiträdena, vilka av kanslern beräknats för de av honom föreslagna laboratorerna, utbytes mot 3 halvtidsanställda sådana biträden. Antalet halvtidsanställda laboratoriebiträden torde sålunda böra beräknas till sammanlagt 16.

Den föreslagna personalförstärkningen i fråga om assistenter, amanuenser och laboratoriebiträden medför en kostnadsökning å sammanlagt

153 200 kronor, varav 71 300 kronor belöper på Stockholms högskolan och 81 900 kronor på Malmö högskolan.

Med den av mig förordade omläggningen av den prekliniska undervisningen följer även, att ökade medel måste anvisas till erforderlig materiel för denna undervisning. Jag tillstyrker att vardera högskolans materielanslag för här avsett ändamål höjes till 33 500 kronor, innebärande en sammanlagd anslagshöjning med $(16\,500 + 15\,500 =)$ 32 000 kronor.

För omläggningen av den prekliniska undervisningen kräves även vissa medelsanvisningar av engångsnatur för anskaffande av utrustning m. m. Jag anser mig böra föreslå, att medelsanvisningarna begränsas till 58 000 kronor för Stockholms högskolan och till 262 000 kronor för Malmö högskolan eller till sammanlagt 320 000 kronor. Detta belopp torde lämpligen böra disponeras av utrustningskommittén för tandläkarhögskolorna.

Vad jag i det föregående föreslagit medför en sammanlagd höjning av de årliga anslagsmedlen till Stockholms högskolan med $(17\,200 + 71\,300 + 16\,500 =)$ 105 000 kronor och till Malmö högskolan med $(15\,000 + 81\,900 + 15\,500 =)$ 112 400 kronor eller med sammanlagt 217 400 för båda högskolorna. Härtill kommer — såsom nyss nämnts — engångsanslag för båda högskolorna å tillhoppa $(58\,000 + 262\,000 =)$ 320 000 kronor.

En omläggning av den prekliniska tandläkarutbildningen och vad därmed sammanhör kräver självfallet en hel del förberedelser. För erhållande av härför erforderlig tid synes mig omläggningen lämpligen böra genomföras först från och med läsåret 1956/57. De av mig i det föregående föreslagna anslagsmedlen för berörda omläggning torde därför icke böra anvisas för nästa budgetår utan först för budgetåret 1956/57. För vidtagande av erforderliga föranstaltningar för omläggningens genomförande från och med nyssnämnda läsår synes å andra sidan nödvändigt, att ett principbeslut nu fattas i frågan.

Under detta avsnitt har departementschefen avslutningsvis framhållit att en omläggning av den prekliniska undervisningen också kommer att medföra vissa kostnadsökningar vid genomförande av de i det följande framlagda förslagen till ökad examination av tandläkare.

Ökad examination av tandläkare

Inledning

Genom beslut den 26 januari 1951 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla högst sex sakkunniga för utredning rörande ökad utbildning av tandläkare och därmed sammanhängande frågor. De med stöd av nämnda bemyndigande tillkallade sakkunniga antog benämningen *1951 års tandläkarkommitté*.

I ett den 30 november 1953 dagtecknat betänkande (SOU 1953:36) har de sakkunniga framlagt förslag till åtgärder i syfte att utöka examinationen av tandläkare.

De sakkunniga har ej varit enhälliga. Reservation har anförts av ledamoten Maunsbach. Vidare har ledamoten Oldmark avgivit särskilt yttrande, vilket de sakkunniga bemött i skrivelse den 9 december 1953.

Över betänkandet har yttranden avgivits av kanslern för rikets univer-

sitet, som hört medicinska fakulteten vid universitetet i Lund, lärarkollegerierna vid karolinska mediko-kirurgiska institutet, medicinska högskolan i Göteborg och tandläkarhögskolorna samt lärarföreningarna och odontologiska föreningarna vid tandläkarhögskolorna, samt av medicinalstyrelsen, statskontoret, statens lönenämnd, byggnadsstyrelsen och försvarets sjukvårdsstyrelse ävensom av svenska landstingsförbundet, Västerbottens läns landstings förvaltningsutskott, stadsfullmäktige i Göteborg, Malmö och Umeå, svenska tandläkaresällskapet och Sveriges tandläkarförbund gemensamt, Göteborgs tandläkaresällskap och civila statsförvaltningens tjänstemannaförbund.

Vissa uppgifter rörande nuvarande förhållanden

Under denna kapitelrubrik lämnas i propositionen på sid. 20—24 en sammanfattande redogörelse för folktandvårdens utveckling, för antalet tandläkare i Sverige och för de odontologiska läroanstalterna, till vilken redogörelse utskottet får hänvisa.

Tandläkarbehovet och förslag om ökad examination av tandläkare

I direktiven för tandläkarkommitténs arbete föreskrevs, att kommittén borde i första hand så ingående som möjligt undersöka det framtida tandläkarbehovet för att med ledning av denna undersökning söka bilda sig möjligast säkra uppfattning om den behövliga examinationskapaciteten hos tandläkarhögskolorna.

Kommittén har med anledning av anvisningen i direktiven låtit verkställa vissa statistiska undersökningar.

En inom tandläkarkommittén verksam subkommitté — *statistikutskottet* — har med biträde av statistisk expertis sökt beräkna storleken av det aktuella tandvårdsbehovet i landet. För att kunna göra en säkrare prognos rörande det framtida tandläkarbehovet har statistikutskottet ansett nödvändigt att vid den statistiska undersökningen även söka erhålla kännedom om den årliga tidsåtgången för behandling av personer, som gå under regelbunden tandläkarbehandling.

Den första av nämnda utredningar har haft formen av en stickprovsundersökning av ett slumpmässigt uttaget befolkningsmaterial, bestående av 600 personer i olika åldrar och från olika delar av landet. För engångsbehandling av landets hela befolkning skulle enligt stickprovsundersökningen erfordras tandvård under ca 20 miljoner timmar, motsvarande ca 10 500 »effektiva» tandläkares arbete under 1 år.

Vid den andra undersökningen — rörande tidsåtgången vid reviderande tandvård — har utnyttjats ett material, bestående av journaler, vilka erhållits från ett antal folktandvårdskliniker och privatpraktiserande tandläkare. Den erforderliga revideringstiden visade sig uppgå till i medeltal ca 1,5 timme.

Statistikutskottet har beräknat, att år 1980 för vidmakthållande av önskad anslutning till tandvården skulle erfordras följande antal »effektiva» tandläkare: om man utgår från en årlig revideringstid av 1,25 timme, 4 600, om revideringstiden antas vara 1,5 timme, 5 300, om den är 1,65 timme, 5 700 och, om den är 2 timmar, 6 700. Utskottet har betonat, att prognoserna endast få fattas som ett försök att lämna vägledning vid avvägningen av tandläkarhögskolornas kapacitet. Med en årlig intagning å tandläkarhögskolorna av sammanlagt 180 elever kan, enligt vad utskottet meddelat, antalet »effektiva» tandläkare år 1980 beräknas uppgå till 4 600, med en intagning av 230 till 5 400, med en intagning av 280 till 6 200 och med en intagning av 330 till 7 000.

Tandläkarkommittén har sökt bilda sig en uppfattning om den ökning av de odontologiska läroanstalternas examinationskapacitet, som skulle erfordras för att bereda landets befolkning möjlighet att erhålla en tillfredsställande tandvård. Kommittén framhåller, att åtskilliga viktiga antaganden, som ligga till grund för de av statistikutskottet gjorda prognoserna av självklara skäl äro mer eller mindre osäkra, varför den statistiska utredningen endast kan bli i största allmänhet vägledande för kommitténs ståndpunkttagande vid upprättande av förslag om utökning av antalet tandläkare i riket.

Kommittén understryker, att sifferresultaten av den statistiska undersökningen helt bestämmas av två antaganden, dels uppskattningen av medeltiden för den reviderande behandlingen, dels hypotesen om den procentuella fördelningen av revisionsarbetet inom olika folkgrupper. Vad beträffar det förstnämnda antagandet, har erfarenheten visat, att omhändertagandet av det enskilda fallet nu kräver längre tid både vid sanering och reviderande behandling än vad förhållandet var en del år tillbaka. Denna företeelse betingas främst av odontologiens snabba utveckling. Verkningarna av nyorienteringen gälla i särskild grad den reviderande behandlingen. Beaktas bör, att studiet av tandlossnandets sjukdomar och behandlingen av hithörande sjukdomsgrupper på allvar bedrivits först på senare tiden och jämförelsevis nyligen på högskolornas undervisningsschema erhållit i stort sett samma utrymme som studiet av karies och dess följsjukdomar. Man måste därför räkna med att de uppskattningar av tid för sanering och revidering, på vilka den utförda statistiken bygger, säkerligen icke äro tillämpliga för framtiden.

Å andra sidan böra vissa åtgärder för att begränsa tandsjukdomarnas verkningar kunna vidtas. Mest lovande synes utsikten vara att genom fluortillförsel och fluorbehandling kunna minska frekvensen av tandröta. Märkas bör emellertid, att åtgärder i nämnda syfte endast på lång sikt kunna väntas medföra påtagliga resultat.

Med hänsyn till den lockelse, som privatpraktiken visat sig utöva på de nyexaminerade tandläkarna, samt osäkerheten i de uppskattningar av tiden

för framtida behandlingsarbete, på vilka den statistiska utredningen bygger, har det syntts kommittén nödvändigt att så öka den årliga examinationen av nya tandläkare, att någorlunda säkerhet kan anses föreligga för att folktandvårdens behov av tandläkare blir tillgodosett. Det nuvarande nödläget inom folktandvården måste enligt kommitténs mening anses kräva omedelbara kraftåtgärder för en snabb ökning av tandläkarnas antal, och det är därför av stor vikt, att man söker pressa antalet av de vid utbildningsanstalterna nyintagna eleverna i höjden under de närmaste årtiondena. Så länge marknaden för de privatpraktiserande tandläkarna icke är mättad, har kommittén ansett sig böra varna för åtgärder, som endast innebära en mindre ökning av den nuvarande examinationskapaciteten.

På grund härav har kommittén ansett önskvärt att söka så öka tandläkarutbildningen att ytterligare 150 tandläkare per år kunde utexamineras. Enligt den statistiska utredningen skulle dock en dylik utökning kunna leda till en viss överproduktion av tandläkare. Med hänsyn härtill har kommittén stannat vid 120 såsom en godtagbar siffra i fråga om utökningen av den årliga intagningen.

Kommittén föreslår, att antalet elever, som årligen skola intas vid de odontologiska utbildningsanstalterna, ökas från nuvarande 180 till 300.

Kommittén har framhållit, att denna ökning enklast skulle vinnas genom att vid Stockholms högskolan inta oförändrat antal, 100 elever, höja Malmöhögskolans utbildningskapacitet från 80 till 100 och inrätta en tredje tandläkarhögskola med intagning av 100 elever. Kommittén har emellertid icke ansett sig kunna förorda en dylik lösning. Kommittén har nämligen sett som sin uppgift icke endast att öka utbildningen av tandläkare i landet utan även att i samband därmed skapa såväl en ny fullständig tandläkarhögskola för västra Sverige som en odontologisk läroanstalt i den nordliga delen av landet, där ett viktigt avsnitt av tandläkarutbildningen kunde äga rum. Vid en dylik läroanstalt skulle även en på norrländska förhållanden inriktad odontologisk forskning kunna bedrivas, och genom dess tillkomst skulle det för befolkningen inom stora delar av Norrland bli lättare att vid behov få råd och behandling av kvalificerade specialister inom tandvårdens olika grenar. Till plats för den planerade odontologiska utbildningsanstalten i Norrland har kommittén föreslagit Umeå. Det avgörande motivet härför har varit stadens centrala läge inom övre delen av Norrland.

Genom den av kommittén tilltänkta utformningen av den odontologiska läroanstalten (högskolekliniken) i Umeå har möjlighet skapats att intimt sammankoppla högskoleutbildning och folktandvårdsorganisation, något som kunde väntas bidra till lösningen av det svåra problemet att tillgodose Norrlands behov av tandläkare.

Kommitténs förslag till åtgärder för att öka examinationen av tandläkare går ut på följande.

Malmöhögskolan intar varje termin 50 elever i stället för nu 40. Vid

intagningen uppdelas dessa av universitetskanslern i 2 grupper, en på 40, vilken får hela sin utbildning vid Malmöhögskolan (Malmö-gruppen) och en på 10, vilken först utbildas i Malmö och sedan i Stockholm (Malmö-Stockholm-gruppen). Båda grupperna utbildas vid Malmöhögskolan under de prekliniska och propedeutiska studieperioderna, 1:a—5:e terminerna. Vid den kliniska studieperiodens början, dvs. vid ingången av den 6:e terminen, överflyttas varje termin Malmö-Stockholm-gruppens 10 elever till Stockholms högskolan, utbildas där under återstoden av studietiden och avlägga där tandläkarexamen.

Vid *Stockholms högskolan* intas som hittills varje termin 50 elever, vilka vid intagningen av universitetskanslern uppdelas i 2 grupper, en på 34, vilken får hela sin utbildning i Stockholm (Stockholmsgruppen), och en på 16, vilken först utbildas i Stockholm, sedan vid *högskolekliniken i Umeå* och slutligen återigen i Stockholm, där tandläkarexamen avlägges (Stockholm-Umeå-gruppen). Båda grupperna utbildas vid Stockholms högskolan under 1:a—5:e terminerna. Vid ingången av 6:e terminen överflyttas varje termin Stockholm-Umeå-gruppens elever till högskolekliniken i Umeå, där de utbildas under 6:e—8:e terminerna. Därefter återgå de till Stockholms högskolan, där de bedriva studier under 9:e och 10:e terminerna (den avslutande studieperioden) och avlägga tandläkarexamen. Under var och en av 6:e—8:e terminerna utbildas vid Stockholms högskolan Stockholmsgruppens 34 och Malmö-Stockholm-gruppens 10 elever samt under var och en av 9:e och 10:e terminerna — utom omförmälda 44 elever — även Stockholm-Umeå-gruppens 16 elever, således tillhoppa 60 elever, vilka samtliga skola avlägga examen i Stockholm. I Stockholm skulle följaktligen högst 120 nya tandläkare utexamineras varje år.

Högskolekliniken i Umeå skall i organisatoriskt hänseende erhålla en egenartad utformning, i det att den skall såsom filialavdelning eller annex vara ansluten till tandläkarhögskolan i Stockholm och stå under ledning av denna högskolas rektor och lärarkollegium. Även i fråga om finansieringen innebär förslaget ett försök att framgå på nya vägar.

Tandläkarhögskolan i Göteborg skall få samma storlek som Stockholms högskolan och följaktligen organiseras för att kunna motta 50 elever varje termin (100 om året).

Den sammanlagda ökningen av de odontologiska läroanstalternas årliga examinationskapacitet skulle enligt kommitténs förslag bli högst 120 nya tandläkare, 20 vid Stockholms högskolan och 100 vid Göteborgshögskolan.

Ledamoten Maunsbach anser sig icke kunna biträda kommittémajoritetens förslag om förläggande till Umeå av en till tandläkarhögskolan i Stockholm ansluten högskoleklinik. Sammanfattningsvis kan Maunsbachs ståndpunkt anges sålunda.

Möjligheterna att besätta de inom folktandvården i Norrland inrättade tandläkartjänsterna är numera i stort sett desamma som inom riket i dess

helhet. Den 1 november 1953 hade 195 av landets 963 då tjänstgörande distriktstandläkare sin verksamhet i Norrland. Antalet lediga tjänster i hela landet var vid samma tidpunkt 100 varav 20 i Norrland. Att inrätta en ofullständig undervisningsanstalt i Umeå skulle innebära att man gick emot det odontologiska undervisningsväsendets utveckling mot fullständiga och självständiga högskolor. Detta experiment kommer att ställa sig mycket dyrbart för det allmänna. Även om det för de studerande skulle vara av ett visst värde att redan före examen i praktiken få utöva folk-tandvård i Norrland måste splittringen av studierna både av ekonomiska skäl och ur effektivitetssynpunkt vara en avgjord nackdel. Trots att löne-förmånerna kan te sig relativt förmånliga för lärarna genom en kombination av stats- och landstingstjänst, är det tveksamt om man under nuvarande förhållanden kan få tillräckligt antal kvalificerade lärarkrafter. Dessutom måste man beakta, att det klientel, som en tandläkarspecialist i första hand önskar ägna sig åt, i Umeå med omnejd är mycket begränsat. Under många år kommer det därför troligen att råda brist på goda lärarkrafter, som vill söka sig till en högskoleklinik i Norrland.

Maunsbach understryker, att kraftåtgärder erfordras för en snabb ökning av tandläkarkåren. En ökad årlig intagning av minst 100 studenter måste komma till stånd. Med hänsyn till behovet av att i möjligaste mån förkorta tiden för fullföljandet av folktandvårdens utbyggnadsprogram tillstyrker Maunsbach förslaget om en ytterligare ökning med 20 elever per år eller med sammanlagt 120 årligen. Av dessa borde 20 givas fullständig utbildning vid tandläkarhögskolan i Malmö, vars examinationskapacitet sålunda skulle utökas från 80 till 100 per år.

Ledamoten Oldmark förordar en intagning av 280 studenter per år, fördelade med 100 i Stockholm, 80 i Malmö och 100 i Göteborg. Även en intagning av 280 om året komme emellertid enligt Oldmarks uppfattning sannolikt att ge en överproduktion av tandläkare redan under 1970-talet.

I en särskild skrivelse har *kommitténs övriga ledamöter* bemött Oldmarks särskilda yttrande.

Remissyttranden

Lärarkollegiet vid karolinska mediko-kirurgiska institutet framhåller, att i den mån svårigheter föreläge att fylla behovet av tandläkare i Norrland, vore tanken på en högskoleklinik i Umeå riktig.

Lärarkollegiet vid medicinska högskolan i Göteborg anser, att den statistiska utredningen visar, att en avsevärd ökning av de odontologiska läroanstalternas utbildningskapacitet är nödvändig för att tillgodose landets behov av tandläkare. De redan befintliga tandläkarhögskolorna kunde icke lämpligen utbyggas för att täcka detta behov. Därför måste en tredje högskola inrättas. Göteborg vore den enda plats i landet, dit en ny högskola kunde förläggas. En placering av högskolan i anslutning till den medicinska högskolans teoretiska institutioner samt Sahlgrenska sjukhuset förefaller kollegiet synnerligen fördelaktig.

Lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Stockholm tillstyrker kommitténs förslag både beträffande tandläkarhögskolan i Göteborg och kliniken i Umeå. Den föreslagna Umeåkliniken skulle fylla en ytterst viktig uppgift. Möjligheterna att få lärare till tandläkarhögskolan i Göteborg och kliniken i Umeå ter sig enligt kollegiet i varje fall ljusare nu än då tandläkarhögskolan i Malmö inrättades.

Tandläkarhögskolans lärarförening Stockholm avstyrker Umeåförslaget samt anför vidare att en rundfråga inom föreningen visat, att något intresse icke föreläge att söka lärarbefattningar vid Umeåkliniken med den utformning kommittén föreslagit. Den ökade examinationen borde i första hand förläggas till Göteborg. Skulle en ökad examination i Malmö stöta på alltför stora svårigheter syntes Göteborgshögskolan kunna utvidgas till att mottaga 120 studenter årligen.

Lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Malmö är av den uppfattningen, att en verklig brist på tandläkare föreligger. Kollegiet kan icke tillstyrka Umeåförslaget samt avstyrker bestämt förslaget om gruppflyttning av studenter mellan tandläkarhögskolorna i Malmö och Stockholm. Däremot tillstyrkes inrättandet av en högskola i Göteborg.

Odontologiska föreningarna i Stockholm och Malmö anser troligt, att en intagning av 280 studerande per år kommer att leda till en överproduktion av tandläkare. Föreningarna biträder förslaget om inrättande av en ny tandläkarhögskola i Göteborg. Däremot avstyrkes Umeåförslaget.

Universitetskanslern har funnit sig kunna godtaga kommitténs förslag rörande utökningen av elevintagningen. På de av kommittén anförda skälen har kanslern blivit övertygad om lämpligheten av att högskolekliniken i Umeå kommer till stånd. Vidare tillstyrker kanslern den ökade intagningen med 10 per termin i Malmö under de fem första terminerna. Beträffande tandläkarhögskolan i Göteborg anser sig kanslern dock i dagens läge icke kunna sträcka sig längre än till att förorda ett principbeslut. I första hand borde nämligen frågan om den prekliniska utbildningen vid de äldre tandläkarhögskolorna lösas. Vid planering av byggnadsarbetena vid medicinska högskolan i Göteborg borde hänsyn tagas till undervisningen av tandläkarstuderande.

Medicinalstyrelsen förordar på längre sikt intagning av 100 elever i Stockholm, 80 i Malmö och 80 i Göteborg. Styrelsen anser, att Sverige intar en mycket god ställning beträffande antalet tandläkare i förhållande till invånarantalet. Kommitténs beräkningar av tandvårdsbehovet, i den mån de stödjer sig på statistikutskottets antaganden om behandlingstid och anslutningsprocent, anser styrelsen vara för högt tilltagna. För att fylla det aktuella behovet av tandläkare bör enligt styrelsens mening provisoriska anordningar vidtagas, som snabbt kan föra till målet. De av kommittén föreslagna utbildningsanstalterna komme nämligen tidigast i mitten på 1960-talet att påverka antalet tandläkare. Styrelsen

föreslår, att man undersöker möjligheterna för ett antal svenska studenter att bedriva studier utomlands. Härvid borde särskilda resebidrag eller höjda stipendier övervägas för studenter, som förbinder sig att efter utbildningen utomlands tjänstgöra inom folktandvården. Styrelsen tillstyrker inrättandet av en ny tandläkarhögskola i Göteborg. En närmare anknytning av denna institution till medicinska högskolan och till Sahlgrenska sjukhuset borde eftersträvas för att bland annat nedbringa kostnaderna. Styrelsen finner de av kommittén anförda skälen för en högskoleklinik i Umeå så betydelsefulla, att styrelsen vill tillstyrka densamma trots sin restriktiva bedömning av utbildningsbehovet. Antalet utbildningsplatser vid kliniken borde dock omprövas i anslutning till en omprövning av antalet elever vid tandläkarhögskolan i Stockholm.

Medicinalstyrelsens utlåtande i vad avser Umeåkliniken omfattas endast av generaldirektören. Övriga ledamöter och föredraganden avstyrker inrättandet av Umeåkliniken, i varje fall i nuvarande läge.

Statskontoret har icke funnit anledning till erinran mot att den årliga intagningen av elever i enlighet med kommitténs förslag ökas från 180 till 300. Inrättandet av Umeåkliniken avstyrkes. Frånsett olägenheter ur administrativ synpunkt skulle kliniken medföra betydande kostnader för statsverket. Om i stället, som kommittéledamoten Maunsbach i sin reservation föreslagit, Malmöhögskolan utbygges för 20 elever under hela studietiden, kunde avsevärda kostnadsbesparingar vinnas. Statskontoret tillstyrker inrättande av en ny tandläkarhögskola i Göteborg.

Försvarets sjukvårdsstyrelse har intet att erinra mot kommitténs betänkande.

Stadsfullmäktige i Malmö ansluter sig till kommittéledamoten Maunsbachs reservation.

Stadsfullmäktige i Göteborg har förklarat sig i huvudsak tillstyrka kommittéförslaget angående inrättande och drift av en tandläkarhögskola i Göteborg.

Stadsfullmäktige i Umeå tillstyrker förslaget om en högskoleklinik i Umeå. Denna klinik borde inrättas före inrättandet av en ny högskola på annat håll i landet. Förhållandena på tandvårdens område vore sämst i övre Norrland och där allra sämst just i Västerbotten.

Västerbottens läns landstings förvaltningsutskott tillstyrker förslaget om en högskoleklinik i Umeå samt hemställer om skyndsam behandling av ärendet på grund av dess brådskande natur. Utskottet understryker, att rekryteringen till universitet och högskolor visat sig i icke obetydlig utsträckning vara territoriellt bunden. För den norrländska ungdomen skulle det därför bli av stor betydelse, icke minst ekonomiskt, att erhålla högskoleutbildning i Norrland. Förvaltningsutskottet uttalar en förhoppning att det skall bli möjligt att även förlägga undervisningen under 3:e—5:e terminerna till Umeåkliniken.

Svenska landstingsförbundet anser, att kommitténs förslag om en ökning av den årliga intagningen av studerande till 300 är att betrakta såsom ett minimum. I egenskap av sammanslutning av huvudmän för folktandvården påyrkar landstingsförbundet, att frågan om ökad examination av tandläkare löses på ett sådant sätt, att folktandvårdsorganisationens behov av tandläkare verkligen tillgodoses.

Svenska tandläkare-sällskapet och Sveriges tandläkarförbund avstyrker förslaget om en högskoleklinik i Umeå samt föreslår, att en fullständig högskola inrättas i Göteborg med en intagningskapacitet av högst 60 elever om året och att, sedan den nya högskolan i Göteborg färdigställts, en intagning av sammanlagt 240 elever per år tillsvidare äger rum för att fylla det akuta behovet av tandläkare. Sedan det akuta behovet tillfredsställts bör intagningen nedskäras.

Göteborgs tandläkare-sällskap föreslår, att det totala antalet intagna elever per år vid rikets tandläkarhögskolor normalt ej överstiger 240 samt att tandläkarhögskolan i Göteborg planeras för högst 60 intagna elever per år. Temporärt borde de tre högskolorna genom provisoriska anordningar kunna utexaminera ytterligare 20 tandläkare per år.

Departementschefen

Departementschefen har anfört huvudsakligen följande.

Tandsjukdomarna har i vårt land en mycket stor spridning, och samhällets sammanlagda årliga utgifter för tandvård uppgår till avsevärda belopp. En på tandsjukdomarnas orsaker speciellt inriktad forskning bedrivs för närvarande i de flesta länder, bland annat här i landet med stöd av statsmedel. Man torde emellertid ha att räkna med att de resultat, som kan förväntas av på denna forskning grundade direkta tandsjukdomsbekämpande åtgärder och på densamma stödd upplysningsverksamhet, kan uppnås först på förhållandevis lång sikt.

Sedan 1938 års riksdag fattat beslut om anordnande av allmän folktandvård, påbörjades under främst landstingens ledning — med stöd av statsmedel — uppbyggandet av en särskild folktandvårdsorganisation. Denna organisation, som ännu håller på att utbyggas, har under de år, varunder den varit i verksamhet, visat sig vara till stort gagn för att bekämpa tandsjukdomarnas härjningar bland de breda lager av vårt folk, vilka tidigare huvudsakligen av ekonomiska skäl icke haft möjlighet till mera regelbunden tandvård. Folktandvårdens huvudmän har emellertid vid utbyggnaden av den planerade folktandvårdsorganisationen alltifrån början haft att kämpa med stora svårigheter, vilka försenat organisationens utbyggnad och hämmat dess effektivitet. Dessa svårigheter har legat och ligger fortfarande otvivelaktigt främst i den bristande tillgången på tandläkare, som är villiga att taga anställning inom folktandvårdsorganisationen och kvarstå i sådan anställning. Den utökning av det odontologiska undervisningsväsendets utbildningskapacitet, som beslutades av 1946 års riksdag, har hittills icke medfört ett nämnvärt ökat tillskott av tandläkare till folktandvårdsorganisationen.

Det rådande läget inom folktandvården må här belysas med några sifferuppgifter. Den 1 juli 1954 fanns inrättade omkring 470 distriktstandpolikliniker, men av dessa hade ett tiotal för tillfället mest stängas på grund av brist på tandläkare. Antalet tjänstgörande distriktstandläkare utgjorde vid samma tidpunkt ungefär 1 000. Av dessa var icke mindre än omkring 350 utländska tandläkare och cirka 240 sådana svenska tandläkare, som genom mottagande av stipendier förbundit sig att tjänstgöra viss tid inom folktandvårdsorganisationen. Det till folktandvården fast knutna antalet svenska tandläkare utgjorde sålunda blott omkring 410. Här återgivna siffror torde böra ses mot bakgrunden av att det enligt de vid nämnda tidpunkt gällande folktandvårdsplanerna skall finnas tillhoppa omkring 680 distriktstandpolikliniker med sammanlagt cirka 1 700 distriktstandläkare.

Tandläkarkommittén har i sitt betänkande framhåvt den stora bristen på tandläkare inom folktandvårdsorganisationen och påpekat, att i detta hänseende ett verkligt nödläge råder i vissa trakter. Svenska landstingsförbundet har understrukit kommitténs nu återgivna uttalande och särskilt framhållit, att distriktstandläkartjänsterna vid landsbygdens — från folktandvårdssynpunkt särskilt betydelsefulla — en- eller tvåmanskliniker hittills i regel endast kunnat rekryteras med utländska tandläkare.

Kommittén har med hänsyn till den rådande stora bristen på tandläkare inom folktandvårdsorganisationen och på grundval av en för en prognos av landets framtida behov av tandläkare verkställd omfattande statistisk undersökning funnit en väsentligt ökad examination av tandläkare nödvändig. Endast om en dylik ökad examination kommer till stånd, anser kommittén det möjligt att få alla nu inrättade tandläkartjänster inom folktandvårdsorganisationen tillsatta med ordinarie innehavare samt att där- efter realisera den planerade och förutsatta fulla utbyggnaden av nämnda organisation. Så länge marknaden för de privatpraktiserande tandläkarna icke är någorlunda mättad, är enligt kommitténs mening åtgärder, som endast innebär en mindre ökning av examinationskapaciteten, icke tillräckliga för att avhjälpa folktandvårdsorganisationens rekryteringsproblem. Kommitténs majoritet har vid ett mera allmänt bedömande av det nuvarande och framtida tandläkarbehovet ansett det i och för sig önskvärt, att det odontologiska undervisningsväsendet så utbyggdes, att ytterligare 150 eller sammanlagt 330 elever kunde intagas varje år. Då emellertid enligt den förutnämnda statistiska undersökningen en dylik utökning av den årliga elevintagningen i sinom tid skulle kunna leda till en viss överproduktion av tandläkare, har kommittémajoriteten funnit sig böra stanna vid att föreslå, att den årliga elevintagningen ökas med 120 till 300. En av kommitténs ledamöter har ansett en ökning av intagningskapaciteten till 280 elever per år tillräcklig.

Den av kommitténs majoritet föreslagna ökningen av elevintagningen tillstyrkes av flertalet remissinstanser, däribland statskontoret, universitetskanslern, lärarkollegierna vid tandläkarhögskolorna i Stockholm och Malmö samt svenska landstingsförbundet. Nämnda förbund har i egenskap av sammanslutning av huvudmän för folktandvården ansett sig böra kraftigt understryka, att frågan om ökad examination av tandläkare bör lösas på ett sådant sätt, att folktandvårdsorganisationens behov av tandläkare verkligen tillgodoses. Medicinalstyrelsen föreslår på längre sikt en årlig intagning av 260 elever men förordar därutöver särskilda åtgärder, som enligt styrelsens förmenande skulle kunna bidra till att fylla det aktuella behovet av tandläkare. Svenska tandläkaresällskapet och Sveriges tand-

läkarförbund anser en årlig intagning av 240 elever tillräcklig. De remissinstanser, som icke biträtt kommittémajoritetens förslag, har som skäl här för anfört bland annat, att kommittén räknat med en alltför hög procentuell anslutning till regelbunden tandvård inom vissa åldersgrupper. Samma uppfattning har även framförts av några av de remissinstanser, som tillstyrkt kommittémajoritetens förslag.

För egen del kan jag inte finna annat än att nyssnämnda remissinstanser fäst uppmärksamheten på en svaghet i kommitténs statistiska undersökning för en prognos av det framtida tandläkarbehovet. Samtidigt bör emellertid starkt framhåvas, att med all sannolikhet tendensen i tandvårdsutövningen på grund av odontologiens utveckling och nyorientering går mot en förlängning av behandlingstiden för såväl barn- som vuxentandvård. Vad beträffar barntandvården torde detta framgå bland annat därav, att antalet barn, som beräknas kunna erhålla behövlig tandvård av en tandläkare, anges till allt lägre siffror. I fråga om särskilt vuxentandvården må framhållas, att medan tandläkaren tidigare i regel gick direkt till behandling av en föreliggande tand- eller bettskada numera ofta ett tidsödande arbete nedlägges på exempelvis röntgenundersökning, bettanalys och laboratorieprov samt uppgörande av behandlingsförslag, innan själva behandlingen igångsättes. Härtill kommer att tandlossnandets sjukdomar, de s. k. parodontopatierna, vilka i allmänhet fordrar tidskrävande undersökning och behandling, alltmer ökar. Såsom förut påpekats torde man därför i framtiden ha att räkna med en förlängning av den genomsnittliga tidsåtgången för behandlingen av varje enskild patient. Av den inom kommittén verkställda statistiska undersökningen för en prognos av det framtida tandläkarbehovet framgår, att även en relativt obetydlig förlängning av den genomsnittliga behandlingstiden medför en rätt väsentlig ökning av det behövliga antalet tandläkare. Med hänsyn till vad jag nu anfört anser jag mig böra biträda kommittémajoritetens uppfattning, att det odontologiska undervisningsväsendet, som för närvarande årligen kan mottaga 180 nya elever, bör så utbyggas, att ytterligare 120 eller sammanlagt 300 elever kan intagas varje år.

Enligt kommittémajoritetens mening skulle den föreslagna ökningen av den årliga elevintagningen med 120 enklast kunna uppnås genom *dels* en utbyggnad av den nuvarande tandläkarhögskolan i Malmö för intagning av ytterligare 20 eller sammanlagt 100 elever per år, *dels* inrättande av en tredje tandläkarhögskola för intagning av 100 elever per år. Då vid tandläkarhögskolan i Stockholm skulle intagas oförändrat 100 elever per år, skulle genom förutnämnda åtgärder den sammanlagda årliga elevintagningen uppgå till 300. Kommittémajoriteten har ansett sig böra föreslå, att en — redan av 1945 års riksdag i princip beslutad — tredje tandläkarhögskola nu inrättas och att denna förlägges till Göteborg. Däremot har kommittémajoriteten funnit sig icke böra förorda en sådan utbyggnad av Malmöhögskolan, att där kunde intagas ytterligare 20 elever per år för utbildning under hela studietiden. För åstadkommande av en motsvarande ökning av den årliga elevintagningen föreslår kommittémajoriteten i stället vissa samordnade åtgärder, som innebär att en odontologisk högskoleklinik inrättas i Umeå såsom annex till Stockholms högskolan samt att en partiell utbyggnad sker av sistnämnda högskola och Malmöhögskolan för utbildning av ett ökat antal elever under viss del av studietiden. De sammanlagda årliga driftkostnaderna för högskolekliniken och den partiella utökningen av de båda högskolornas utbildningskapacitet beräknas till 832 000

kronor för statens del. Dessutom kräves engångsanslag av statsmedel å tillhoppa omkring 1 750 000 kronor för anskaffande av erforderlig utrustning. Nu nämnda drift- och engångskostnader belöper i all huvudsak på högskolekliniken i Umeå. Landstinget i Västerbottens län har utfäst sig att kostnadsfritt tillhandahålla erforderliga lokaler för högskolekliniken, som även skulle tjänstgöra såsom centraltandpoliklinik för landstingsområdet. En av kommitténs ledamöter har ansett sig av, bland annat, finansiella skäl icke kunna tillstyrka nu avsedda samordnade åtgärder för en ökning av elevintagningen. Nämnde ledamot har i stället föreslagit en sådan utbyggnad av Malmöhögskolan, att där kan intagas ytterligare 20 elever per år för utbildning under hela studietiden. Ifrågavarande utbyggnad har beräknats medföra en höjning av de årliga driftkostnaderna för högskolan med 95 000 kronor och fordra engångsanslag å tillhoppa 750 000 kronor.

Vad beträffar den av kommittén föreslagna nya tandläkarhögskolan i Göteborg har kostnaderna för den för högskolans inrymmande erforderliga nybyggnaden — efter kostnadsnivån den 1 juli 1953 — approximativt uppskattats till omkring 17 miljoner kronor. Kostnaderna för behövlig utrustning för högskolan har beräknats till cirka 4 miljoner kronor.

Därest ritningar och förberedande arbeten för högskolebyggnaden utföres under budgetåret 1955/56 samt byggnaden uppföres under budgetåren 1956/59, under iakttagande av att de lokaler, som erfordras för tredje terminens undervisning, står färdiga till vårterminen 1958, skulle den prekliniska undervisningen, alltså de båda första terminernas undervisning, kunna börja vårterminen 1957 och de första tandläkarna utexamineras i december 1961.

Enligt min mening talar emellertid flera skäl för att frågan om, vid vilken tidpunkt möjlighet kan föreligga att påbörja nyssnämnda nybyggnad, bör bedömas i ett vidare sammanhang. Jag anser mig sålunda här böra framhålla, att byggnadsstyrelsen i skrivelser den 31 augusti 1954 och den 16 februari 1955 framlagt förslag angående vissa nybyggnader för medicinska fakulteten vid Göteborgs universitet, avseende fem institutionsbyggnader samt en byggnad för administration och bibliotek. De totala byggnadskostnaderna har av byggnadsstyrelsen överslagsvis beräknats till 28 miljoner kronor. Enligt en av byggnadsstyrelsen under hand föreslagen planläggning skulle två institutionsbyggnader (anatomi och histologi) uppföras under januari 1956—våren 1958 och återstående tre institutionsbyggnader (medicinsk kemi, farmakologi och fysiologi) under hösten 1957—sommaren 1960. Byggnadskostnaderna för de fem institutionsbyggnaderna har preliminärt beräknats till omkring 25 miljoner kronor.

I anslutning härtill må även nämnas, att en omfattande utbyggnad av Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg för närvarande pågår. Ifrågavarande utbyggnad har enligt en från sjukhusdirektionen i Göteborg erhållen uppgift kostnadsberäknats till sammanlagt omkring 75 miljoner kronor.

Enligt min mening är det av arbetsmarknadspolitiska och statsfinansiella skäl icke möjligt att samtidigt uppföra de för medicinska fakulteten och tandläkarhögskolan erforderliga nybyggnaderna. I ett sådant läge anser jag av olika skäl de för medicinska fakulteten avsedda nybyggnaderna — i varje fall de förutnämnda fem institutionsbyggnaderna — böra uppföras före den för tandläkarhögskolan erforderliga nybyggnaden.

Därest den för tandläkarhögskolan erforderliga nybyggnaden skulle uppföras före den i det föregående omnämnda nybyggnaden för administration

och bibliotek, bör — enligt vad som inhämtats från byggnadsstyrelsen — uppförandet av nybyggnaden för tandläkarhögskolan påbörjas under september 1959. Denna byggnad bör i så fall kunna vara färdig våren 1962. Under förutsättning att lokalerna för den propedeutiska studieperioden kan börja tagas i anspråk från och med vårterminen 1961, skulle den prekliniska undervisningen kunna börja vårterminen 1960 och de första tandläkarna kunna utexamineras i december 1964.

För planeringen av erforderliga åtgärder för ökad examination av tandläkare är det av avgörande betydelse, om det av byggnadsstyrelsen skisserade tidsschemat för uppförande av den nybyggnad, som erfordras för inrättande av en tandläkarhögskola i Göteborg, kan godtagas från arbetsmarknadspolitiska och statsfinansiella synpunkter. För egen del anser jag, att man måste räkna med såsom möjligt, att påbörjandet av nämnda nybyggnad från nu avsedda synpunkter måste uppskjutas till senare tidpunkt än som angivits i byggnadsstyrelsens tidsschema.

Av skäl, som här anförts, anser jag mig icke kunna tillstyrka, att förslag nu framläggs för riksdagen om inrättande av en ny tandläkarhögskola i Göteborg. Samtidigt vill jag emellertid understryka, att jag anser att en dylik högskola bör komma till stånd, så snart det från arbetsmarknadspolitiska och statsfinansiella synpunkter blir möjligt. I detta sammanhang får jag erinra om att 1945 års riksdag redan i princip beslutat, att en tredje tandläkarhögskola skall inrättas. Att denna efter tillkomsten av en medicinsk läroanstalt i Göteborg bör förläggas till denna stad torde väl knappast behöva vara föremål för delade meningar.

Med hänsyn till vad jag förut anfört i fråga om tidpunkten för möjligheten att förverkliga förslaget om inrättandet av en tandläkarhögskola i Göteborg har jag ansett mig böra till ingående övervägande upptaga frågan om vilka åtgärder, som i nuvarande läge kan ifrågakomma för att snarast möjligt öka examinationen av tandläkare. En snabbt verkande ökning av examinationen framstår nämligen som högst angelägen i synnerhet med tanke på den trängande bristen på tandläkare inom folktandvårdsorganisationen. Jag har därför låtit en särskild beredning¹ inom ecklesiastikdepartementet närmare undersöka de åtgärder, som med hänsynstagande till föreliggande organisatoriska och ekonomiska förutsättningar skulle kunna vidtagas för att så snart ske kan öka det odontologiska undervisningsväsendets utbildningskapacitet. Nämnda beredning har sammanfattat sina förslag i en promemoria — i det följande benämnd *departementspromemorian* — för vilken jag kommer att närmare redogöra längre fram. Jag anser mig emellertid redan här böra i korthet nämna de huvudförslag, som förordats i departementspromemorian. I denna föreslås — med anknytning till vad en reservant inom tandläkarkommittén förordat — att tandläkarhögskolan i Malmö så utvidgas, att där kan intagas ytterligare 20 elever per år för utbildning under hela studietiden. Därjämte har i departementspromemorian framlagts ett förslag, som bygger på kommittémajoritetens tanke att inrätta en odontologisk högskoleklinik i Umeå såsom annex till tandläkarhögskolan i Stockholm. Den i departementspromemorian föror-

¹ I denna beredning har ingått, förutom representanter för departementet, rektorn vid tandläkarhögskolan i Stockholm, professorn G. E. N. Westin och intendenten vid samma högskola S. R. Fors. Nämnda beredning har rådgjort med rektorn vid tandläkarhögskolan i Malmö, professorn S. P. H. Sellman samt med vederbörande ämnesrepresentanter vid tandläkarhögskolan i Stockholm. Beredningen har därjämte haft överläggningar med representanter för Västerbottens läns landstings förvaltningsutskott.

dade högskolekliniken innebär emellertid en väsentlig utbyggnad av den av kommittémajoriteten föreslagna. Enligt kommittémajoritetens förslag skulle till högskolekliniken blott förläggas undervisningen under tre av de tio terminer, som gällande studieplan omfattar, och varje terminsgrupp utgöras av 16 elever. I departementspromemorian föreslås att utbildningen vid högskolekliniken skall utsträckas till sex terminer och att varje terminsgrupp skall omfatta 20 elever. Härigenom och genom en samtidigt föreslagna — med inrättandet av Umeåkliniken sammanhängande — partiell utvidgning av tandläkarhögskolan i Stockholm skulle möjliggöras en ökning av elevintagningen vid nämnda högskola med 20 per termin eller 40 per år. De i departementspromemorian föreslagna åtgärderna skulle sålunda tillsammans tillskapa 60 nya utbildningsplatser — varav 20 vid Malmöhögskolan och 40 vid Stockholms högskolan jämte den därtill knutna högskolekliniken i Umeå — och den sammanlagda årliga elevintagningen vid tandläkarhögskolorna skulle ökas från 180 till 240. Ökningen av elevintagningen föreslås skola äga rum redan från och med nästa hösttermin.

Ökningen av Malmöhögskolans utbildningskapacitet har i departementspromemorian beräknats föranleda en höjning av den årliga driftkostnaden för denna högskola med 124 500 kronor och fordra engångsanslag å tillhoppa 852 000 kronor. Högskolekliniken i Umeå och den därmed sammanhängande partiella ökningen av Stockholms högskolans utbildningskapacitet beräknas medföra en årlig driftkostnad å 1 204 000 kronor och kräva engångsanslag å sammanlagt 1 928 000 kronor. De ökade lokalutrymmen, vilka erfordras för den större dimensionering av Umeåkliniken, som departementsförslaget innebär i förhållande till kommittémajoritetens förslag, har landstinget i Västerbottens län utfäst sig att kostnadsfritt ställa till förfogande. Det kan i detta sammanhang framhållas, att större delen av Umeåkliniken är avsedd att inrymmas i en nybyggnad, som i huvudsak redan är uppförd.

De i departementspromemorian föreslagna åtgärderna för ökad examination av tandläkare får anses förhållandevis förmånliga från statsfinansiell synpunkt. Den ökade examinationen vid Malmöhögskolan vinnes sålunda till en medelkostnad av cirka 6 500 kronor per elev. Den genomsnittliga utbildningskostnaden för var och en av de 40 elever, som avses skola utbildas vid dels Umeåkliniken dels Stockholms högskolan, kan uppskattas till omkring 30 000 kronor. Såsom jämförelse må nämnas att medelkostnaden per intagen elev för närvarande kan beräknas till vid Stockholms högskolan omkring 34 500 kronor och vid Malmöhögskolan omkring 40 500 kronor. Vid den av kommittén föreslagna Göteborgshögskolan har motsvarande kostnad beräknats till cirka 34 000 kronor.

Med hänsyn till vad jag i det föregående anfört beträffande de i departementspromemorian föreslagna åtgärderna för ökad examination av tandläkare anser jag mig böra tillstyrka, att ifrågavarande utbildningsanordningar kommer till stånd.

I anslutning till min förut lämnade redogörelse för den inom kommittén verkställda statistiska undersökningen för en prognos av det framtida tandläkarbehovet har jag på anförda skäl funnit mig böra biträda kommittémajoritetens uppfattning, att det odontologiska undervisningsväsendet, som för närvarande årligen kan mottaga 180 nya elever, bör så utbyggas, att ytterligare 120 eller sammanlagt 300 elever kan intagas varje år. Jag har vidare ansett mig böra tillstyrka de i departementspromemorian föreslagna utbildningsanordningarna, varigenom elevintagningen från och med nästa hösttermin kan ökas med 60 till 240. För att sammanlagt 300 elever

skall kunna intagas varje år, erfordras alltså ytterligare 60 utbildningsplatser. Ett ökat antal utbildningsplatser erhålles, då det från arbetsmarknadspolitiska och statsfinansiella synpunkter befinnes möjligt att inrätta en till Göteborg förlagd tredje tandläkarhögskola. Emellertid kan sägas att nämnda tandläkarhögskola, då den kommer till stånd, lämpligen bör dimensioneras för intagning av ett större antal elever än 60 per år. Vid nu avsedda tidpunkt bör enligt min mening en omprövning ske av huru stort antal elever som i fortsättningen lämpligen bör intagas vid Malmöhögskolan. Såvitt nu kan bedömas, synes i här förutsatta läge närmast böra ifrågakomma att åter begränsa intagningen vid denna högskola till 80 per år och dimensionera Göteborgshögskolan för intagning av ett lika stort antal elever per år. Jag vill i detta sammanhang slutligen nämna, att om man på en tioårsperiod slår ut de engångsanslag, som nu erfordras för utbyggnad av Malmöhögskolan för intagning av ytterligare 20 elever per år, och betraktar även dessa anslag såsom en driftkostnad, medelkostnaden per intagen elev under denna tioårsperiod ändock kan beräknas till så förhållandevis lågt belopp som omkring 10 500 kronor.

Motioner

I de i det föregående omförmälda motionerna I: 470 och II: 583 samt I: 471 och II: 582 har förslag framställts om vissa åtgärder, avseende tandläkarutbildning i Göteborg.

I motionerna I: 470 och II: 583 har anförts bland annat följande.

I propositionen nr 138 föreslår departementschefen vissa åtgärder för ökad examination av tandläkare. Enligt dessa förslag skulle den årliga elevintagningen ökas från 180 till 240. Under hänvisning till vad tandläkarkommittén anfört finner vi denna lösning otillräcklig. Vi föreslår därför att riksdagen anvisar medel, så att uppförandet av en ny tandläkarhögskola i Göteborg kan börja redan år 1956.

Kommittén anför att — därest ritningar och förberedande arbeten för högskolebyggnaden utförts under budgetåret 1955/56 samt byggnaden uppförs under budgetåren 1956/59, under iakttagande av att de lokaler, som erfordras för tredje terminens undervisning, står färdiga till vårterminen 1958 — den prekliniska undervisningen, alltså de båda första terminernas undervisning, kan börja vårterminen 1957 och de första tandläkarna utexamineras i december 1961.

Departementschefen erinrar om att redan 1945 års riksdag i princip beslutat, att en tredje tandläkarhögskola skall inrättas. Han uttalar vidare att det väl knappast torde behöva vara föremål för delade meningar att denna högskola efter tillkomsten av en medicinsk läroanstalt i Göteborg bör förläggas till denna stad. Av arbetsmarknadspolitiska och statsfinansiella skäl anser sig departementschefen likväl inte kunna tillstyrka att förslag nu framläggs för riksdagen om inrättande av den nya göteborgshögskolan.

Var och en, som i landsting eller primärkommuner haft att syssla med folktandvårdsfrågor, vet hur beroende denna organisation är att äga tillgång till tandläkare. På grund härav och under hänvisning i övrigt till sakkunnigbetänkandet i ämnet samt de i förevarande avseende så gott som enhälliga remisstillsstyrkandena anser vi, att de av departementschefen an-

förda skälen inte väger lika tungt som de sakkunnigas skäl för ett inrättande av högskolan snarast möjligt.

De arbetsmarknadspolitiska och statsfinansiella skäl som anförts som motiv för att skjuta frågan om den ifrågavarande tandläkarhögskolan på framtiden kan ej anses vara av den storlek, att de bör uppväga betydelsen av att inom rimlig tid få en förhållandevis tillfredsställande lösning på folktandvården.

Tomt för den nya högskolan finns redan. För att tandläkarkommitténs tidsschema skall kunna följas, krävs emellertid att ritningar och förberedande arbeten för högskolebyggnaden utförs under budgetåret 1955/56. För ändamålet torde kunna beräknas som erforderligt ett anslag av 500 000 kronor.

Till stöd för det i *motionerna I: 471 och II: 582* anförda yrkandet har anförts bland annat följande.

För att snarast möjligt öka examinationen av tandläkare föreslår Kungl. Maj:t i proposition nr 138 att den årliga elevintagningen vid tandläkarhögskolorna från och med budgetåret 1955/56 ökas från 180 till 240. Denna ökning skulle möjliggöras genom att tandläkarhögskolan i Stockholm tar in ytterligare 40 och tandläkarhögskolan i Malmö ytterligare 20 elever per år. Merantalet elever i Stockholm får sin undervisning under 3:e—8:e terminerna förlagd vid en till tandläkarhögskolan knuten odontologisk högskoleklinik som föreslås bli inrättad i Umeå.

Det förslag som 1951 års tandläkarkommitté lämnade i december 1953 koncentrerade sig på följande punkter:

— inrättandet av en tandläkarhögskola i Göteborg med en kapacitet av 100 intagningar per år;

— ökning av kapaciteten vid tandläkarhögskolan i Malmö med 20 per år till sammanlagt 100 elever, varvid dock 20 varje år skulle föras över till tandläkarhögskolan i Stockholm under sina sista fem terminer för slutlig utbildning och examen;

— tandläkarhögskolan i Stockholm svarar för slututbildning och examen för 120 studenter per år. För 32 av dessa elever förläggs tre terminer av studietiden till en till skolan i Stockholm knuten högskoleklinik som föreslås inrättad i Umeå.

Vid remissbehandlingen tillstyrktes förslaget att inrätta en tandläkarhögskola i Göteborg tämligen allmänt, men umeåförslaget mötte starka invändningar. Det förslag som nu läggs fram i propositionen går emellertid ut på att inrättandet av göteborgsskolan skjuts på framtiden, medan den tidigare föreslagna högskolekliniken i Umeå ökas ut till att omfatta 40 studenter per år, som där skall tillbringa sex terminer i motsats till av utredningen föreslagna tre terminer.

Detta i propositionen framförda förslag är resultatet av en beredning inom departementet och har inte på remiss underställts lärarkollegierna, medicinalstyrelsen eller tandläkarnas organisationer, trots att det så väsentligt avviker från det som tidigare lades fram av tandläkarkommittén.

I och för sig måste det betraktas som önskvärt att utbildningsanstalter av denna karaktär förläggs till Norrland. Så pass vägande praktiska invändningar har emellertid vid remissbehandlingen redan av det första mindre omfattande umeåprojektet framställts från sakkunniga instanser att man måste ställa sig tveksam inför dess förverkligande.

Vinsten för Norrlands del av ett inrättande av den odontologiska högskolekliniken i Umeå får antas vara beroende dels av att någon garanti skapas för att de studenter som där får en avsevärd del av sin studietid förlagd rekryteras från regionen, dels av att ett någorlunda stort antal av dem efter examens avläggande söker anställning inom den nordliga delen av landet. Hur intagningsbestämmelserna skall utformas och vilka övriga åtgärder som skall vidtas för att det syftet skall nås diskuteras inte i propositionen.

Redan vid 1945 års riksdag fattades ett principbeslut om att en tredje tandläkarhögskola skulle inrättas. Departementschefen anser det självklart att denna förlägges till Göteborg. Under hänvisning till de planerade nybyggnaderna för den medicinska fakulteten vid Göteborgs universitet anser han emellertid att det av arbetsmarknadspolitiska och statsfinansiella skäl är nödvändigt att skjuta uppförandet av den för en tandläkarhögskola erforderliga byggnaden på framtiden. Byggnadsstyrelsen förlägger under vissa förutsättningar påbörjandet av byggnaden för tandläkarhögskolan till september 1959 och räknar med att den i så fall skulle kunna bli färdig våren 1962. Departementschefen anser att man måste räkna med att tidpunkten kan få förskjutas ytterligare framåt.

I detta läge finns det anledning att ingående granska det förslag till inrättande av provisoriska lokaler för tandläkarutbildning i Göteborg som muntligen framfördes till statsministern och ecklesiastikministern vid en uppvaktning i november 1954. Den fastighet som i detta förslag avses, nämligen det s. k. Sprängkullshemmet, Sprängkullsgatan 8, är centralt belägen. Den kan vara utrymd redan den 1 september 1955, och den nödvändiga ombyggnaden, kostnadsberäknad till 495 000 kronor, kan vara klar den 1 januari 1956. Ett förverkligande av detta förslag skulle möjliggöra att man redan hösten 1956 kunde påbörja utbildningen av cirka 40 studenter och senare utöka elevantalet till 80—100.

Om nämligen till att börja med 40 studerande förlägges till Göteborg och tar halva utrymmet i den provisoriska byggnaden i anspråk för preklinisk undervisning, kan den övriga delen disponeras för klinisk undervisning. Den medicinska fakultetens anatomiska och histologiska institutioner har förklarat sig kunna inom nuvarande egna lokaler sköta den del av den prekliniska undervisningen som faller inom respektive ämnesområden.

De lokaler som i övrigt behövs till den kliniska undervisningen kan Göteborgs stad med säkerhet ställa till förfogande. Medicinska fakultetens prekliniska institutioner, som efter hand byggs, innehåller ju också speciella lokaler för undervisning av odontologie studerande. Allteftersom dessa byggnader blir färdiga frigörs därför lokaler i den byggnad som förslaget avser från preklinisk undervisning och kan tas i anspråk för klinisk.

Patienttillgången i Göteborg är god, och kvalificerade lärarkrafter kan lätt erhållas.

En lösning enligt de här förordade riktlinjerna skulle, även om umeåprojektet avskrevs, men den av Kungl. Maj:t föreslagna utökningen av elevantagningen vid tandläkarhögskolan i Malmö godtogs, ge en snar ökning av examinationen till 240 tandläkare. Siffran skulle sedan stiga ganska snabbt, efter hand som en ökad intagning blir möjlig i Göteborg, genom den friställning av lokaler som sker då den medicinska fakultetens nybyggnader blir färdiga.

Utbyggnad av Malmöhögskolan

Departementspromemorian

Såsom förut nämnts har i departementspromemorian verkställts en beräkning av de merkostnader, som skulle föranledas av en intagning vid tandläkarhögskolan i Malmö av ytterligare 20 elever per år för utbildning därstädes under hela studietiden.

Därvid har höjningen av de årliga driftkostnaderna vid genomförd omorganisation beräknats på sätt framgår av följande sammanställning:

Avlöningar:

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis	40 000

Omkostnader:

Expenser, förslagsvis:	
övriga expenser	1 500

Övriga utgifter:

a) förbrukningsmateriel för högskolans praktiska verksamhet, förslagsvis	8 000
b) undervisnings- och åskådningsmateriel	4 500
c) materiel för den prekliniska undervisningen	
m. m., förslagsvis	6 000
	<u>18 500</u>
	20 000

Nyanskaffning och underhåll av utrustning, reservationsanslag .. 30 000

Bidrag till elever för anskaffande av instrument, förslagsanslag .. 24 000

Gemensamma universitetsändamål:

Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier, reservationsanslag .. 3 000

Bidrag till främjande av medicinsk forskning vid universiteten m. fl. läroanstalter, reservationsanslag (utöver i 1955 års åttonde huvudtitel, punkt 126, beräknat belopp å 6 000 kronor) .. 7 500

Summa kronor 124 500

Engångskostnaderna för utrustning har i departementspromemorian beräknats till sammanlagt 412 000 kronor på sätt framgår av följande sammanställning:

1. Utrustning för preklinisk undervisning m. m.

Anatomi	5 000	
Histologi	16 000	
Fysik och fysiologi	20 000	
Kemi	5 000	
Allmän patologi	16 000	62 000

2. Övrig utrustning:

Dentalutrustning för operationssalar	199 800	
Dentalutrustning för elevlaboratorierna	30 580	
Utrustning för steriliseringsrum	8 650	
Tandläkarinstrument	40 000	
Dental röntgenutrustning	8 375	
Inredningssnickerier	19 750	
Klädskap	1 900	
Skåp för instrument och medikament	3 150	
Kostnad för flyttning och montering av diverse inventarier	20 000	
Entreprenadkostnader, ritningsarvoden m. m. samt oförutsedda utgifter	17 795	350 000
	<u>Summa kronor</u>	<u>412 000</u>

I departementspromemorian framhålles vidare, att den föreslagna ökningen av Malmöhögskolans utbildningskapacitet med 20 elever per år föranleder vissa engångskostnader för ombyggnadsarbeten. I ett inom tandläkarkommittén tidigare utarbetat förslag om ökning av högskolans utbildningskapacitet enligt detta alternativ — vilket förslag återopats av ledamoten Maunsbach i dennes reservation — beräknades dessa kostnader av byggnadsstyrelsen preliminärt till 400 000 kronor. I en under februari 1955 upprättad promemoria har byggnadsstyrelsens utredningsbyrå preliminärt beräknat kostnaderna till 440 000 kronor.

Anslag för budgetåret 1955/56. I departementspromemorian föreslås, att för budgetåret 1955/56 medel anvisas för följande ändamål:

Årliga utgifter

1. Preklinisk undervisning (kursgivare, amanuenser, förbrukningsmateriel)	5 700
2. Bidrag till elever för anskaffande av instrument	4 000
	<u>9 700</u>

Engångsutgifter

1. Utrustning (för preklinisk undervisning 62 000 och för övrig undervisning 25 000)	87 000
2. Ombyggnadsarbeten	50 000
	<u>137 000</u>

Departementschefen

Departementschefen har anfört bland annat följande.

I ett tidigare sammanhang har jag ansett mig böra tillstyrka, bland annat, att tandläkarhögskolan i Malmö, vid vilken för närvarande 80 elever årligen intages, utbygges för intagning av ytterligare 20 elever per år för utbildning där under hela studietiden. Malmöhögskolans framtida utbildningskapacitet skulle sålunda bli densamma som Stockholms högskolans nuvarande. Enligt departementspromemorian bör vid beräkningen av Malmöhögskolans framtida organisation, årliga driftkostnader, andelar i för tandläkarhögskolorna gemensamma anslag och andelar i anslag för gemensamma universitetsändamål de nuvarande förhållandena vid Stockholms högskolan tjäna som norm.

En tillämpning av denna princip skulle beträffande avlöningsanslaget föranleda en ökning av lärarpersonalen med en assistent och fem amanuenser samt en mindre uppräknig av vissa arvoden till kursgivare och amanuenser i prekliniska ämnen. Nämnda ändringar, vilka enligt departementspromemorian skulle medföra en ökning av avlöningsanslaget med omkring 40 000 kronor, anser jag mig kunna godtaga. Till frågan om en eventuell utökning av biträdespersonalen är jag icke beredd att nu taga ställning.

Den i departementspromemorian föreslagna uppräknigen av omkostnadsanslaget med 20 000 kronor, av anslaget till nyanskaffning och underhåll av utrustning med 30 000 kronor och av anslaget till bidrag till elever för anskaffande av instrument med 24 000 kronor torde också kunna godtagas. Personalförstärkningen och anslagshöjningarna torde böra genomföras med beaktande av det efter hand ökade antalet elever och undervisningens krav. Frågorna härom torde böra upptagas till närmare behandling i de årliga anslagsäskandena för högskolan.

Till de i departementspromemorian föreslagna höjningarna av högskolans andel i anslagen till stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier och bidrag till främjande av medicinsk forskning vid universiteten m. fl. läroanstalter är jag icke beredd att nu taga ställning.

Då den ökade elevintagningen skall taga sin början redan höstterminen 1955, måste man räkna med en viss ökning av de årliga driftkostnaderna vid Malmöhögskolan redan för nästa budgetår. Denna ökning har i departementspromemorian, såsom förut framhållits, beräknats till 9 700 kronor, varav 5 700 kronor avser arvoden och förbrukningsmateriel för den prekliniska undervisningen samt 4 000 kronor bidrag till elever för anskaffande av instrument. Mot dessa beräkningar har jag ingen erinran. Ifrågavarande ökning i de årliga driftkostnaderna vid Malmöhögskolan, vartill hänsyn icke kunnat tagas vid anslagsberäkningarna i årets statsverksproposition, synes mig lämpligen böra bestridas ur ett under rubriken Tandläkarhögskolorna: Ökad intagning av elever för tandläkarutbildning uppfört förslagsanslag för nästa budgetår.

Engångskostnaderna för utrustningskomplettering vid Malmöhögskolan har i departementspromemorian beräknats till 412 000 kronor. Av detta belopp avser 62 000 kronor utrustning för preklinisk undervisning och 350 000 kronor utrustning för övrig undervisning. Den för nästa budgetår erforderliga medelsanvisningen har i departementspromemorian beräknats till 87 000 kronor, varav 62 000 kronor till utrustning för den prekliniska undervisningen och 25 000 kronor till utrustning för övrig undervisning.

Mot dessa beräkningar har jag ingen erinran. Medel för ändamålet torde böra anvisas såsom reservationsanslag under rubriken Tandläkarhögskolan i Malmö: Utrustning av vissa lokaler m. m. För nästa budgetår torde anslaget böra uppföras med 87 000 kronor. Anslaget torde lämpligen böra disponeras av utrustningskommittén för tandläkarhögskolorna.

De för utökningen av Malmöhögskolans utbildningskapacitet erforderliga ombyggnadsarbetena har av byggnadsstyrelsens utredningsbyrå preliminärt kostnadsberäknats till 440 000 kronor. Det torde böra uppdragas åt byggnadsstyrelsen att verkställa närmare utredning rörande arbetenas utförande samt till Kungl. Maj:t inkomma med därav betingade förslag och kostnadsberäkningar. I anslutning till förslag i departementspromemorian torde till ifrågavarande ombyggnadsarbeten för nästa budgetår böra beräknas ett belopp av 50 000 kronor. Detta torde böra anvisas som investeringsanslag under rubriken Vissa ombyggnadsarbeten vid tandläkarhögskolan i Malmö.

Jag vill slutligen något beröra frågan om patienttillgången vid Malmöhögskolan. Tandläkarkommittén har i sitt betänkande uttalat, att man vid en ökning av högskolans examinationskapacitet från 80 till 100 elever per år kunde befara att tillgången på patienter, lämpliga för den kliniska undervisningen i vissa ämnen, i vilka patienttillgången redan nu vore i knappaste laget, efter utbyggnaden skulle bli otillräcklig. Jag är fullt medveten om att vissa åtgärder måste vidtagas för att säkra högskolans tillgång på för undervisningen lämpliga patienter. Jag torde härvidlag få erinra om att de sakkunniga för förhandlingar med Stockholms stad och Malmö stad rörande visst samarbete mellan dessa städer och vederbörande tandläkarhögskolor nyligen överlämnat ett vid förhandlingar mellan de sakkunniga och delegerade för Malmö stad utarbetat förslag till avtal, som bland annat åsyftar att trygga patienttillgången vid Malmöhögskolan. I avtalet har förutsatts, att den årliga intagningen vid högskolan kan komma att ökas från 80 till 100 elever. Kungl. Maj:t har den 30 december 1954 för sin del godkänt det föreslagna avtalet med vissa mindre ändringar utan betydelse i detta sammanhang. Något besked om Malmö stads ställningstagande har ännu icke inkommit till ecklesiastikdepartementet. De i avtalet föreslagna åtgärderna torde emellertid icke vara tillräckliga för att trygga tandläkarhögskolans tillgång på lämpliga behandlingsfall. Jag har därför för avsikt att inom den närmaste framtiden föreslå Kungl. Maj:t att uppdraga åt nyssnämnda förhandlingssakkunniga eller eventuellt annat lämpligt organ att förhandla med Malmöhus läns landsting i syfte att erhålla landstingets medverkan till att undervisningen vid tandläkarhögskolan även tillföres lämpliga behandlingsfall från landstingsområdet — genom remiss av patienter från landstingets centraltandpoliklinik i Lund eller genom andra lämpliga åtgärder.

E. Odontologisk högskoleklinik i Umeå

Västerbottens läns landstings förvaltningsutskott förklarade sig i skrivelse den 4 oktober 1953 till tandläkarkommittén icke ha något att erinra mot ett upprättat förslag till avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, och Västerbottens läns landsting, å andra sidan, angående inrättande i sam-

band med centrallasarettet i Umeå av en för undervisning av blivande tandläkare avsedd odontologisk högskoleklinik. Enligt förslaget skulle högskolekliniken organiseras för att mottaga 32 nya elever om året (16 varje termin) för odontologisk klinisk undervisning under 3 terminer (6:e—8:e terminerna). Övrig för tandläkarexamen erforderlig undervisning skulle meddelas vid tandläkarhögskolan i Stockholm.

Under beredningen inom ecklesiastikdepartementet av frågan om ökad examination av tandläkare har med representanter för landstingets förvaltningsutskott diskuterats möjligheten av en i förhållande till tidigare förslag ökad utbildning i Umeå. Det nya förslaget innebär, att högskolekliniken skulle utbyggas för att mottaga 40 nya elever om året (20 varje termin) samt att undervisning skulle meddelas även under den propedeutiska studieperiodens 3 terminer (3:e—5:e terminerna). Detta skulle medföra, att 120 studerande samtidigt skulle tjänstgöra i Umeå i stället för 48.

På därom under hand gjord förfrågan har förvaltningsutskottet, som vid sammanträde den 21 februari 1955 behandlat ärendet, förklarat, att förvaltningsutskottet funnit en sådan utökning av undervisningen möjlig och synnerligen lämplig. För den ökade behandlingskapacitet, som vinnas enligt detta nya förslag, är landstinget villigt att påtaga sig sin andel av de ökade kostnaderna, uträknade efter samma principer, som legat till grund för det tidigare avtalsförslaget. För reglering av statens och landstingets åtaganden beträffande högskolekliniken har under departementsberedningen upprättats ett förslag till reviderat avtal, mot vilket landstingets förvaltningsutskott icke haft någon erinran. Beträffande vissa väsentligheter i avtalet torde här få lämnas följande redogörelse.

I Umeå skall, i samband med centrallasarettet därstädes, inrättas en till tandläkarhögskolan i Stockholm ansluten läroanstalt för meddelande av viss undervisning åt blivande tandläkare — en odontologisk högskoleklinik — ävensom en med denna läroanstalt förenad tandsköterskeskola. Vid högskolekliniken, som skall vara organiserad för att motta 40 nya elever om året (20 varje termin), kommer de studerande att erhålla undervisning under sex terminer (3:e—8:e terminerna). Övrig för avläggande av tandläkarexamen erforderlig undervisning skall meddelas vid tandläkarhögskolan i Stockholm. (§ 1.)

Vid högskolekliniken tjänstgör såsom lärare laboratorer, avdelnings-tandläkare, assistenter och amanuenser. Högskolekliniken skall vara organiserad på avdelningar för tandkirurgi, proteslära, karieslära med pulpa- och rotbehandling, bettanalys, barntandvård, odontologisk ortopedi (tandreglering) och dental röntgendiagnostik. Den skall även vara försedd med en särskild mottagningsavdelning. Var och en av de fem förstnämnda avdelningarna förestås av en laborator, övriga avdelningar av avdelnings-tandläkare. Till föreståndare för högskolekliniken förordnar universitetskanslern en av laboratorerna. I administrativt och ekonomiskt hänseende

ävensom vad angår högsta ledningen av och ansvaret för undervisningen räknas högskolekliniken såsom hörande till tandläkarhögskolan i Stockholm. För högskolekliniken och verksamheten därstädes (tandvårdsarbetet inbegripet) skall gälla, vad som finnes föreskrivet i stadgarna för tandläkarhögskolorna ävensom i de särskilda bestämmelser, som i vederbörlig ordning utfärdats för dessa. (§ 1.)

Landstinget skall utan ersättning tillhandahålla *dels* i en till sjukhusets centralblock hörande laboratoriebyggnad, som i huvudsak redan är uppförd, erforderliga lokalutrymmen för flertalet av högskoleklinikens avdelningar ävensom för tandsköterskeskolan, *dels ock* därutöver, på annan plats i staden, nödiga lokaler för högskoleklinikens avdelningar för barn-tandvård och tandreglering. Lokalerna, som skall underhållas av landstinget och på landstingets bekostnad förses med fast inredning, får hyresfritt disponeras av staten. Högskoleklinikens utrustning med inventarier, apparater och instrument skall bekostas av staten. (§ 2.)

Värme, ånga, elektrisk kraft, gas, vatten, tryckluft, vakuum och syrgas skall landstinget tillhandahålla för självkostnadspris. (§ 3.)

Högskolekliniken skall inom ramen för klinikens kapacitet *dels* fungera som centraltandpoliklinik för landstingsområdet, *dels ock* i viss utsträckning överta landstingets distriktstandvård för vuxna och barn. (§ 5.)

För den minskning av landstingets kostnader för folktandvård, som vinnas genom högskoleklinikens verksamhet, bidrar landstinget till driftkostnaderna vid högskolekliniken med belopp, som kan anses motsvara den nettokostnad landstinget skulle ha fått vidkännas för eljest erforderliga tandpolikliniker. I enlighet med denna princip skall landstinget till staten erlägga visst årligt driftbidrag, vilket skall bestämmas för en tidsperiod av ett år i sänder. (§ 6.)

Bidraget, som skall motsvara nettokostnaden för tandpolikliniker med 27 tandläkare, har, med utgångspunkt från vid utgången av år 1954 rådande förhållanden, preliminärt beräknats till 539 000 kronor, sedan högskolekliniken kommit i full verksamhet. (§ 6.)

Landstinget äger uppbära såväl från primärkommunerna utgående behandlingsavgifter för barn som även statens driftbidrag för barntandvård. (§ 7.)

Vid högskolekliniken anställda laboratorer skall genom förbehåll, som intas i fullmakt, respektive bevis om förordnande, åläggas att, i den mån det befinner sig erforderligt för fullgörande av högskoleklinikens skyldigheter gent emot landstingets folktandvård, mot särskilt årsarvode stå till landstingets förfogande för specialistkonsultation och specialistvård samt för att biträda med utredningar, yttranden och vårdförslag m. m. Detta arvode beräknas vid nuvarande löneläge till 14 000 kronor för varje laborator. — Avdelningstandläkarna skall genom förbehåll, som intas i antagningsbevis, respektive bevis om förordnande, förpliktas att, jämte sin halvtidsbefatt-

ning vid högskolekliniken, tjänstgöra andra hälften av arbetsdagen såsom tandläkare, anställda hos landstinget, mot ett arvode, motsvarande hälften av de avlöningsförmåner, som tillkommer en lasarettstandläkare. Högskoleklinikens avdelningstandläkare är, i den mån de utför i det föregående omnämnt arbete inom folktandvården, att betrakta såsom landstingets befattningshavare. Därvid skall de i tjänstereglerna för nämnda befattningshavare meddelade bestämmelserna i tillämpliga delar gälla för dem. (§ 8.)

Två av landstinget efter hörande av lärarkollegiet vid tandläkarhögskolan i Stockholm anställda och av landstinget avlönade distriktstandläkare, avsedda för barntandvård, skall ha sin verksamhet förlagd till högskolekliniken barntandvårdsavdelning och där tjänstgöra som extra amanuenser. (§ 9.)

Landstinget medger, i vad på landstinget ankommer, att vid centrallasarettet i Umeå anställda läkare får förordnas att åt eleverna vid högskolekliniken meddela undervisning i intern medicin, allmän kirurgi och patologi ävensom att i anslutning härtill hålla demonstrationer. Vidare medger landstinget, att nämnda undervisning och demonstrationer får avgiftsfritt försiggå i lasarettets lokaler. (§ 10.)

De behandlingsavgifter, som upptas å högskolekliniken, får icke överstiga de i folktandvårdstaxan angivna beloppen, dock med undantag för behandling av sådana tandskador, som omförmåles i 2 § folktandvårdstaxan. (§ 16.)

Särskild studieplan för Stockholm-Umeå-gruppen

I departementspromemorian liksom för övrigt även av tandläkarkommittén förutsattes, att den prekliniska undervisningen (1:a och 2:a terminerna) av denna grupp förlägges till Stockholm (karolinska institutet och tandläkarhögskolan). Gruppen skulle enligt promemorian under det prekliniska året även genomgå kursen i materiallära, vilken eljest hör till den propedeutiska undervisningen.

Undervisningen förlägges under 3:e—8:e terminerna till högskolekliniken i Umeå och den återstående utbildningen (9:e och 10:e terminerna) till tandläkarhögskolan i Stockholm enligt studieplaner, som finnes intagna i propositionen, s. 66 och 67.

Personalorganisation m. m.

För undervisningen i prekliniska och »övriga hithörande ämnen» erforderlig lärar- och annan personal. I departementspromemorian framhålles, att den ökade elevintagningen vid tandläkarhögskolan i Stockholm bör föranleda vissa uppräknningar av kursgivararvodena i de prekliniska ämnena. För den under-

visning i allmän patologi, allmän kirurgi och intern medicin, som enligt den föreslagna studieplanen skulle förläggas till Umeå, föreslås anvisande av särskilda kursgivararvoden, beräknade enligt enahanda grunder som de nuvarande arvoden å motsvarande kursgivare i Stockholm.

I fråga om hjälpkrafter anses följande nya befattningar erforderliga, nämligen en förste assistent i farmakologi, en förste amanuens i vart och ett av ämnena anatomi, histologi, fysik och fysiologi, kemi, allmän bakteriologi och allmän patologi, en tredje amanuens i vart och ett av ämnena speciell tandanatomi, propedeutisk bettlära, speciell tandhistologi och intern medicin ävensom ett halvtidstjänstgörande laboratoriebiträde i Cg 11 i allmän patologi. Samtidigt föreslås en befattning som tredje amanuens i vart och ett av ämnena kemi, allmän bakteriologi och farmakologi skola utgå. Anställandet av förutnämnda laboratoriebiträde är delvis betingat av den i ett tidigare sammanhang föreslagna omläggningen av den prekliniska undervisningen.

I departementspromemorian har beräkningar gjorts angående den för 3:e—8:e terminernas undervisning vid Umeåkliniken erforderliga lärarpersonalen (frånsett undervisningen i vissa »övriga hithörande ämnen») ävensom angående den för 9:e—10:e terminernas undervisning vid tandläkarhögskolan i Stockholm erforderliga förstärkningen av lärarpersonalen. Resultatet av beräkningarna framgår av följande sammanställning:

Befattning	Karieslära	Proteslära	För karieslära och proteslära enhetlig fantomkurs	Tandkirurgi	Pulpa- o. rotbehandling	Odont. ortopedi	Barntandvård	Röntgenavd.	Bettanalys	Mottagn.avd.	Summa
<i>3:e—8:e terminerna</i>											
<i>Högskolekliniken i Umeå.</i>											
Laborator (Ca 34)	1	1	—	1	—	—	1	—	1	—	5
Avdelningstandläkare (Ce 24)	1	1	3	1	1	1	—	1	—	1	10
Assistent (arv. 8 076)	2	2	2	1	—	1	1	—	2	—	11
Amanuens (arv. 6 000)	—	—	—	1	1	1	2	1	—	—	6
	4	4	5	4	2	3	4	2	3	1	32
<i>9:e—10:e terminerna</i>											
<i>Tandläkarhögskolan, Stockholm</i>											
Avdelningstandläkare (Ce 24)	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Assistent (arv. 8 076)	1	2	—	1	1	—	—	—	—	—	5
	1	2	—	1	1	—	—	1	—	—	6

Anm.: Undervisningen i tandhistopatologi bestrides av lärare från tandläkarhögskolan i Stockholm.

Den för 3:e—8:e terminernas undervisning vid Umeåkliniken erforderliga biträdespersonalen (frånsett undervisningen i vissa »övriga hithörande ämnen») har i departementspromemorian beräknats på sätt framgår av följande sammanställning:

Befattning	Kandidatklirik	Amanuens- och läarkliniker	Tandkirurgi	Odont. ortopedi Barn tandvård	Bettanalys	Mottagnings- avd.	Röntgenavdelning	Fantomkurs proteslära	Fantomkurs karieslära	Vetenskapliga laboratorier	Teknikerlabo- ratorium	Gemensam personal	Summa
Instruktionssköterska tillika husmor (Ce 17)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Avdelningssköterska, operationsskö- terska (Ca 14)	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Avdelningstansköterska (Ca 13) ..	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Kontrollbiträde (Ce 10)	1	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	3
Tandsköterska (Ce 20)	8	5	2	5	—	1	1	—	—	—	—	—	22
Tandtekniker (Ce 20)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Tandtekniker (Ce 18)	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	2
Laboratoriebiträde (Ce 11)	—	—	—	1	—	—	—	1	1	4	4	—	11
Röntgenbiträde (Ce 11)	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Kontorist (Ce 13)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Kanslibitråde (Ce 11)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Skriv(kontors)biträde (Cf 4—Ce 8)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2
Hantverkare (Ce 12)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3
Expeditionsvakt (Ce 11)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Ekonomibitråde (Ce 4 + lönetillägg 15 kr/mån)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
	10	6	3	9	—	2	2	1	1	4	6	10	54

Av promemorian inhämtas bland annat följande.

Tandläkarkommittén beräknade biträdespersonalen vid Umeåkliniken till totalt 40 personer. Kommitténs motivering och förslag återfinnes i betänkandet å s. 75—78. Vid nu utförd utredning har ingen ny personalgrupp motiverats, men antalet befattningshavare inom de olika grupperna har utökats, vilket betingats av att nya laboratorier och kliniksalar tillkommit, varjämte tidigare föreslagna sådana utbyggts. Den föreslagna personalförstärkningen innebär, att antalet tjänster utökats från 40 till 54 eller med 35 procent. I samband härmed må påpekas, att antalet studietidsterminer ökas med 100 procent och antalet samtidigt studerande tandläkarelever med drygt 150 procent.

Personalförstärkningen har föreslagits inom följande kategorier av tjänster:

	Tandläkar- kommittén	Departements- promemorian
Tandsköterska	13	22
Tandtekniker	1	3
Preparator (Ce 14)	1	—
Laborariebiträde (Ce 13)	7	—
Laborariebiträde el. röntgenbiträde (Ce 11)	2	12
Hantverkare	2	3
	26	40

Inom övriga av tandläkarkommittén föreslagna kategorier av tjänster, i vilka enligt kommitténs förslag tillhopa 14 befattningshavare skulle anställas, föreslås i departementspromemorian icke någon utökning av antalet befattningshavare.

I fråga om biträdespersonalen vid tandläkarhögskolan i Stockholm föreslås i departementspromemorian en förstärkning med en tandsköterska i Ce 10 och ett kontorsbiträde i reglerad befordringsgång.

Vissa arvodesfrågor m. m. Av departementspromemorian inhämtas bland annat följande. En av laboratorerna vid Umeåkliniken förutsättes tillika skola tjänstgöra som föreståndare för kliniken mot ett årsarvode av 1 008 kronor. För bibliotekarie, narkosläkare och röntgenläkare vid kliniken beräknas årsarvodena med respektive 3 600 kronor, 2 400 kronor och 2 400 kronor. För den laborator vid tandläkarhögskolan i Stockholm, som förutsättes skola svara för undervisningen i tandhistopatologi vid kliniken, upptages ett årsarvode av 3 000 kronor. Den avdelningstandläkare, som skulle svara för Umeågruppens till det första studieåret förlagda undervisning i materiallära, föreslås skola erhålla ett arvode av 1 000 kronor för år.

Föreståndarna för amanuenskliniken och tandsköterskeskolan vid Umeåkliniken bör enligt promemorian vardera erhålla ett årsarvode av 1 500 kronor. Till timplärlararvodena vid skolan beräknas 8 340 kronor (278 timmar à 30 kronor). Praktikanttjänstgörande tandsköterskeelever föreslås enligt vanliga regler erhålla arvode, motsvarande hälften av den lön, som tillkommer statstjänsteman i löneklass 8 i vederbörande ortsgrupp.

I departementspromemorian understrykes, att tillkomsten av Umeåkliniken kommer att medföra en betydande ökning av intendentens ekonomiska och administrativa ansvar. Det föreslås därför i första hand, att hans tjänst uppflyttas från Ca 27 till Ca 29. I andra hand föreslås att intendenten erhåller ett årsarvode av 1 500 kronor.

Kostnadsberäkningar

Såsom tidigare antytts har de årliga driftkostnaderna för Stockholm-Umeå-gruppens undervisning beräknats till 1 204 000 kronor. I departementspromemorian har kostnaderna specificerats på följande sätt:

*Utgifter**Avlöningar*

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	140 000	
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis	265 000	
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, förslagsvis	589 000	
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	120 000	
		<u>1 114 000</u>

Omkostnader

1. Sjukvård, förslagsvis	2 000	
2. <i>Expenser, förslagsvis:</i>		
a) Bränsle, lyse och vatten, förslagsvis	45 000	
b) Övriga expenser	<u>86 000</u>	131 000
3. Reseersättningar, förslagsvis	15 000	
4. <i>Övriga utgifter:</i>		
a) Förbrukningsmateriel för högskolans praktiska verksamhet, förslagsvis	60 500	
b) Undervisnings- och åskådningsmateriel	14 000	
c) Vetenskapliga laboratorier	20 000	
d) Materiel för den prekliniska undervisningen m. m. (därav 2 000 kronor för omläggningen av denna undervisning)	<u>13 500</u>	108 000
		<u>256 000</u>

<i>Bokinköp och bokbindning m. m., reservationsanslag</i>	15 000
<i>Nyanskaffning och underhåll av utrustning, reservationsanslag</i>	8 000
<i>Bidrag till elever för anskaffande av instrument, förslagsanslag</i>	8 000

Gemensamma universitetsändamål

Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier, reservationsanslag	6 000
Gästföreläsningar, reservationsanslag	2 000
Bidrag till främjande av medicinsk forskning vid universiteten m. fl. läroanstalter, reservationsanslag	20 000
Extra utgifter, reservationsanslag	5 000
	<u>Kronor 1 434 000</u>

*Inkomster**Inkomsttiteln »Inkomster vid tandläkarhögskolorna»*

Nettoinkomst vid Umeåkliniken	Kronor 230 000
Nettoutgift för statsverket	Kronor 1 204 000

Engångskostnader. En förutsättning för att landstinget åtar sig att utan ersättning ställa lokaler, försedda med ändamålsenlig fast inredning, till förfogande för högskolekliniken är, att staten anskaffar och bekostar för *Umedåkliniken* erforderlig utrustning.

I departementspromemorian förordas *dels* att för anskaffande av utrustning till kliniken anvisas reservationsanslag å 1 910 000 kronor, *dels ock* att det uppdrages åt utrustningskommittén för tandläkarhögskolorna att anskaffa ifrågavarande utrustning.

Den utrustning, som skulle anskaffas, framgår av följande sammanställning:

1. Dentalutrustning för operationssalar	813 120
2. Teknikerutrustningar	41 650
3. Utrustning för elevlaboratorierna	109 655
4. Utrustning för steriliseringsrum	10 080
5. Tandläkarinstrument	99 903
6. Dentalröntgenutrustning	80 715
7. Elektrisk belysningsarmatur	19 965
8. Kontorsmaskiner	35 984
9. Fotoutrustning	19 630
10. Mikroskoputrustning	27 050
11. Möbler	61 620
12. Projektionsapparater	20 950
13. Inredningssnickerier	140 000
14. Instrument- och medikamentskåp	41 150
15. Specialutrustning	247 500
16. Omkostnader och oförutsedda utgifter	141 028
	Kronor 1 910 000

I departementspromemorian framhålles vidare, att för anordnande av Stockholm-Umeå-gruppens *undervisning i prekliniska m. fl. ämnen* vid karolinska institutet erfordras följande medelsanvisning av engångsnatur:

1. Utrustning för kemiska institutionen	3 500
2. Utrustning för farmakologiska institutionen	14 500
	Summa kronor 18 000

Här ifrågavarande medelsanvisning till viss utrustning för farmakologiska institutionen är delvis betingad av den i ett tidigare sammanhang föreslagna omläggningen av den prekliniska undervisningen.

Anslag för budgetåret 1955/56. I departementspromemorian föreslås, att för budgetåret 1955/56 medel anvisas för följande ändamål:

Årliga utgifter

1. Preklinisk undervisning (kursgivare, amanuenser, materiel) ..	32 300
2. Undervisning i materiallära (kursgivare)	1 000
3. Bidrag till elever för anskaffande av instrument	4 000
	37 300

Engångsutgifter

1. Utrustning för kemiska institutionen	3 500
2. Utrustning av Umeåkliniken	261 500
	265 000

Starten och den successiva utbyggnaden av Umeåkliniken behandlas i ett särskilt avsnitt av departementspromemorian. Härom anföres i promemorian bland annat följande.

Under vårterminen 1956 avlägger den första terminsgruppens 20 studenter den förberedande tandläkarkandidatexamen vid tandläkarhögskolan i Stockholm och höstterminen samma år börjar nämnda 20 studenter den första fantomkursen vid Umeåkliniken. I sina anslagsäskanden för budgetåret 1956/57 bör lärarkollegiet vid Stockholms högskolan för Umeåklinikers del upptaga tre avdelningstandläkartjänster och två assistentbefattningar för denna kurs. Från och med den 1 januari 1957 tillkommer assistenten i odontologisk ortopedi och assistenten i bettanalys för de båda fantomkurserna i dessa ämnen. Samtliga dessa tandläkare arbetar halvtid i patientvårdande verksamhet vid lasarettets centraltandpoliklinik, som avvecklas under hösten 1956 och våren 1957 samt upphör till sommaren 1957.

I september 1957 börjar samma första 20 studenter den första patientvårdande verksamheten vid Umeåkliniken, nämligen inom tandkirurgi, karieslära och bettanalys vid lasarettskliniken och inom odontologisk ortopedi vid kliniken i stadens centrum. Därmed måste sålunda båda klinikerna öppna sina mottagningar. Ingen av dessa kliniker kan emellertid begränsa sin patientvårdande verksamhet enbart till de läroämnen, i vilka den första kursundervisningen börjar och ej heller till den ringa behandlingsskapacitet, som 20 studenter kan nå. Högskolekliniken måste självklart kunna taga hand om all den slags vård, som det hjälpsökande klientelet fordrar, och detta på ett sådant sätt och i den omfattning, att klinikens good-will hos allmänheten grundmuras redan första verksamhetsåret. I detta syfte måste särskilda åtgärder vidtagas.

För budgetåret 1957/58 måste erforderliga medel anvisas för anställande av följande personal, som både från undervisningssynpunkt och för klinik-tjänstgöring erfordras under hela verksamhetsåret 1957/58, nämligen laboratorn i bettanalys med parodontoprotetik, laboratorn i karieslära jämte dennes assistent, laboratorn och avdelningstandläkaren i tandkirurgi jämte assistenten i ämnet, avdelningstandläkaren i dental röntgendiagnostik och dennes amanuens, avdelningstandläkaren i odontologisk ortopedi samt avdelningstandläkaren på mottagningsavdelningen, som med höstterminen 1957 börjar sin verksamhet. Härtill kommer kursgivare i ämnena patologi, allmän kirurgi och intern medicin samt tandhistopatologi. — Under den första 6:e terminen, vårterminen 1958, startar inom karieslära kursen i tandfyllningskonst, parodontologikursen i tandkirurgi, kursen i pulpa- och rot-

behandling samt kursen i barntandvård, varjämte även andra delen av kursen i odontologisk ortopedi gives. Detta innebär, att hela lärarpersonalen inom samtliga nu nämnda läroämnen är behövlig fr. o. m. den 1 januari 1958. Denna personal utgöres av laboratorn, assistenten och de två amanuenserna i barntandvård, avdelningstandläkaren och amanuensen i pulpa- och rotbehandling, en avdelningstandläkare och en assistent i karieslära samt amanuenser i odont. ortopedi och tandkirurgi. Om medel för här avsedd lärarpersonal för undervisningen under den första 6:e terminen ej finnes tillgängliga förrän fr. o. m. den 1 januari 1958, omöjliggöres en rationell patientvård under den första 5:te terminen, alltså höstterminen 1957. Lasarettskliniken kan icke omhändertaga patientvården fr. o. m. hösten 1957, om den saknar tillgång till lärarpersonal och vårdexperter för pulpa- och rotbehandling samt hela lärarantalet i karieslära. Barntandvårdskliniken kan omöjligt öppna hösten 1957, om den icke kan utföra barntandvård under terminen, och ortodontikurserna kan icke givas utan tillgång till barntandvårdsexperter. Situationen blir sålunda, att nu angivna personal, som från undervisningssynpunkt erfordras först fr. o. m. den 1 januari 1958, behövs för tjänstgöring å lasarett- och barntandvårdsklinikerna redan fr. o. m. den 1 juli 1957.

Härmed löses emellertid icke klinikens svårigheter för genomförande av behövlig patientvård under första läsåret 1957/58. Ingen klinisk lärare eller expert inom proteslära finnes tillgänglig under läsåret utan all patientvårdande verksamhet inskränkes till de arbeten på amanuenskliniken, som de två avdelningstandläkarna och assistenten på fantomkursen hinner utföra, och motsvarande patientvård av assistenten i bettanalys. Dessa med patientvård endast halvtidstjänstgörande befattningshavares insatser kan evalveras till högst två heltidsanställda tandläkares arbete. Det är att befara, att detta ej alls är tillräckligt, utan att lasarettskliniken skulle tvingas avvisa talrika protesfall, särskilt de komplicerade och remissfall av svårare typ. Problemet synes böra lösas därigenom, att laboratorn, avdelningstandläkaren och de båda assistenterna i proteslära, vilka från undervisningssynpunkt erfordras först fr. o. m. verksamhetsåret 1958/59, för ombesörjande av patientvård å lasarettskliniken anställas redan fr. o. m. den 1 juli 1957.

Vad beträffar frågan om bestridandet av kostnaderna för *dels* sådana i det föregående avsedda befattningshavare, som behöver anställas för kliniktjänstgöring vid en tidigare tidpunkt än som erfordras från undervisningssynpunkt, *dels* erforderlig biträdespersonal åt dessa befattningshavare torde förhandlingar böra upptagas med Västerbottens läns landsting. Representanter för landstingets förvaltningsutskott har vid preliminära överläggningar beträffande denna fråga förklarat, att förvaltningsutskottet är berett att medverka till en skäligen ekonomisk uppgörelse i här ifrågavarande hänseenden.

I fråga om biträdespersonalen bör det ankomma på lärarkollegiet vid Stockholms högskolan att i sina anslagsäskanden för varje utbyggnadsår av Umeåkliniken begära det antal befattningshavare, som successivt erfordras för kurser, laboratorier och kliniksalar m. m. vid kliniken.

Remissyttrande

Statens lönenämnd har i sitt över tandläkarkommitténs betänkande avgivna yttrande anfört bland annat följande.

Den i kommitténs avtalsförslag förutsatta konstruktionen av laborator- och avdelningstandläkarbefattningarna är enligt lönenämndens uppfattning ägnad att inge vissa betänkligheter. Därest emellertid av organisatoriska skäl en kombination av statliga och kommunala arbetsuppgifter på förslaget sätt prövas nödvändig, vill nämnden icke motsätta sig anordningen i fråga. Vidkommande laboratorernas och avdelningstandläkarnas förmåner för arbetet åt landstinget vill det synas lönenämnden som om de ersättningar, varmed räknats i avtalsförslaget, är väl höga. Lönenämnden vill ifrågasätta, huruvida icke beträffande laboratorerna anknytning lämpligen kunde ske till den tantiemersättning, som enligt gällande tjänstereglemente för landstingets befattningshavare utgår till lasarettstandläkare, för närvarande 9 000 kronor för år med fast tillägg i förekommande fall. Vad åter angår avdelningstandläkarna förefaller det som om en ersättning, avvägd med utgångspunkt från biträdande lasarettstandläkares (30 lönegraden) avlöningsförmåner i stället för lasarettstandläkares (34 lönegraden) skulle vara till fyllest.

Departementschefen

Departementschefen har anfört bland annat följande.

Tandläkarkommitténs förslag om inrättande av en till Umeå förlagd odontologisk högskoleklinik för undervisning under 6:e—8:e terminerna av studieplanens sammanlagt tio terminer och med 16 elever i varje terminsgrupp förutsatte, bland annat, en ökning av det nuvarande antalet elever dels vid Malmöhögskolan under de fem första terminerna dels vid Stockholms högskolan under de två sista terminerna. Om Malmöhögskolan i enlighet med vad jag tidigare förordat utbygges för utbildning av ett ökat antal elever under studieplanens samtliga terminer, undanryckes emellertid därmed en av förutsättningarna för kommitténs förslag om inrättande av nyssnämnda högskoleklinik. I ett sådant läge blir möjligheten att förverkliga tanken på inrättandet av en dylik klinik beroende av vilka förutsättningar som kan finnas för att på ett annat sätt än vad kommittén föreslagit utbilda ett ökat antal elever under de första fem terminerna. En härutinnan verkställd undersökning har gett vid handen, att under 1:a och 2:a terminerna elevantalet vid Stockholms högskolan, vars undervisning under denna studieperiod till största delen är förlagd till karolinska institutet, kan utökas utan att härför erfordras nya lokalutrymmen. Där emot torde det få anses såsom närmast omöjligt att i förhandenvarande läge bereda sistnämnda högskola de vidgade lokalutrymmen, som skulle krävas för att där öka antalet elever även under 3:e—5:e terminerna. Det har emellertid visat sig, att erforderliga lokalutrymmen för dessa terminers undervisning kan erhållas i Umeå huvudsakligen genom en mindre påbyggnad av den laboratoriebyggnad, till vilken enligt kommitténs förslag huvuddelen av 6:e—8:e terminernas undervisning vid högskolekliniken skulle vara förlagd. Västerbottens läns landstings förvaltningsutskott har vid förda förhandlingar förklarat, att landstinget vore berett att med egna medel verkställa nämnda påbyggnad och upplåta även de nytillkommande

lokalutrymmena kostnadsfritt för tandläkarutbildning. Vidare har framgått att de totala lokalutrymmen, som kan få disponeras för en till Umeå förlagd högskoleklinik, medger, att varje terminsgrupp kan omfatta 20 elever. Med sistnämnda antal elever kan — utan ytterligare utrymmesbehov — även varje terminsgrupp vid Stockholms högskolan utökas under 1:a och 2:a samt 9:e och 10:e terminerna.

Befolkningen i Umeå och kringliggande områden synes erbjuda ett tillräckligt stort patientunderlag för att trygga tillgången på från undervisningssynpunkt lämpliga tandvårdsfall vid en högskoleklinik med nu angiven utbildningskapacitet, i synnerhet som — om kliniken inrättas — särskilda åtgärder avses skola vidtagas för att underlätta remiss till kliniken av patienter, vilka är mera avlägset boende inom nämnda områden.

I den förut omnämnda departementspromemorian har på grundval av tandläkarkommitténs utredning och den inom ecklesiastikdepartementet verkställda kompletterande utredningen i ärendet föreslagits, att en här avsedd, väsentligt utbyggd högskoleklinik skall inrättas i Umeå och att en därmed sammanhängande partiell utökning av Stockholms högskolans utbildningskapacitet skall ske. I nämnda promemoria redogöres för ett, efter förhandlingar med Västerbottens läns landstings förvaltningsutskott, uppgjort förslag till avtal för reglering av statens och landstingets åtaganden beträffande den sålunda föreslagna högskolekliniken. Därjämte framlägges i promemorian förslag till *dels* särskild studieplan för de elever, som avses skola utbildas vid såväl högskolekliniken som Stockholms högskolan, *dels* personalorganisation för högskolekliniken och förstärkning av högskolans lärar- och biträdespersonal. Vidare redovisas i promemorian fullständiga kostnadsberäkningar för förslagets genomförande, varjämte vissa medelsanvisningar föreslås för nästa budgetår. Slutligen beröres i promemorian vissa med högskoleklinikkens successiva utbyggnad sammanhängande problem.

I ett tidigare sammanhang har jag i anslutning till en mera översiktlig redogörelse för de i departementspromemorian föreslagna åtgärderna för ökad examination av tandläkare ansett mig — på därvid anförda skäl — böra tillstyrka de i promemorian framlagda huvudförslagen.

Vad beträffar det i departementspromemorian framlagda förslaget till avtal mellan staten och landstinget anser jag mig böra i huvudsak tillstyrka detsamma. Slutligt förslag till avtal torde emellertid böra föreläggas Kungl. Maj:t först efter ytterligare förhandlingar. Vad angår de ersättningar, som landstinget förutsatts skola utgiva till laboratorerna och avdelningständerna vid högskolekliniken för deras arbete för folktandvårdens räkning, har statens lönenämnd i sitt remissyttrande över kommitténs betänkande gjort vissa erinringar mot de föreslagna ersättningsgrunderna. I anledning härav torde Kungl. Maj:t, innan avtalet slutes, få pröva, huruvida avtalsförslaget lämpligen bör justeras på denna punkt.

Förslaget till studieplan är icke av natur att behöva underställas riksdagens prövning. Med hänsyn till den betydelse, som studieplanen har för bland annat personalorganisationens utformning, har jag emellertid i min redogörelse för departementspromemorian rätt utförligt berört förslaget till studieplan. Av promemorian framgår att förslagets uppgörande på grund av föreliggande speciella förutsättningar mött icke obetydliga svårigheter. En mångfald schematekniska detaljfrågor har sålunda för sin lösning krävt ingående överväganden. Ett närmare studium av förslaget har gett mig ett intryck av att stor omsorg nedlagts på att ordna studierna

på effektivast tänkbara sätt och att samtidigt hålla statens kostnader för utbildningen så låga som möjligt. Vissa jämkningar av förslaget kan dock visa sig påkallade. I huvudsak anser jag mig emellertid böra tillstyrka detsamma.

Det i departementspromemorian framlagda förslaget till personalorganisation för högskolekliniken synes mig från olika synpunkter väl avvägt. Jag finner mig sålunda böra godtaga såväl den för kliniken beräknade behövliga lärar- och biträdespersonalen som de föreslagna lönegradsplacementerna för de olika befattningshavarna. Vidare anser jag mig böra tillstyrka de i promemorian föreslagna särskilda arvoden å föreståndarna för högskolekliniken, amanuenskapliniken och tandsköterskeskolan, narkosläkaren, röntgenläkaren samt kursgivarna i tandhistopatologi och materiallära ävensom de beräknade timpläraryrvoden vid nämnda skola och de förordade arvoden å de praktikanttjänstgörande tandsköterskeeleverna. Till förslaget om visst arvode å bibliotekarie torde ställning nu icke böra tagas. Frågan om anställande av gemensam personal för landstingets medicinska bibliotek och högskolans odontologiska bibliotek synes mig nämligen böra övervägas under de fortsatta förhandlingarna med landstinget.

Mot den i departementspromemorian föreslagna förstärkningen av lärar- och biträdespersonalen vid tandläkarhögskolan i Stockholm synes mig icke vara något att erinra. Med hänsyn till att intendenten vid högskolan genom högskoleklinikens inrättande får ett betydligt ökat ekonomiskt och administrativt ansvar finner jag motiverat, att denne erhåller ett årligt arvode härför å 1 500 kronor.

Jag anser mig böra godtaga vad i promemorian föreslagits i fråga om beräkning av arvoden å de kursgivare, som i Stockholm och Umeå skall ombesörja undervisningen i de till den prekliniska utbildningen hörande ämnena.

Enligt de i promemorian framlagda kostnadsberäkningarna kan statens årliga nettoutgifter för undervisningen av de elever, vilka skall erhålla sin utbildning vid såväl Stockholmshögskolan som högskolekliniken, beräknas till 1 204 000 kronor, då den genom klinikens inrättande och högskolans utbyggnad tillskapade ökade utbildningskapaciteten fullt utnyttjas. I fråga om kostnadsberäkningarna må påpekas, att däri under rubriken Gemensamma universitetsändamål upptagits vissa höjningar av särskilda nu utgående årliga anslag till dylika ändamål. Till de sålunda föreslagna höjningarna synes mig emellertid med hänsyn till anslagens natur någon ställning icke böra tagas i detta sammanhang. Vad beträffar kostnadsberäkningarna bör anmärkas, att vid beräkningen av nettoinkomsten vid högskolekliniken bruttoinkomsterna upptagits till 953 800 kronor och utgifterna till 723 800 kronor. I bruttoinkomsterna har inräknats det i avtalsförslaget omnämnda bidraget från landstinget å 539 000 kronor. I kostnadsberäkningarna har även upptagits vissa anslag av engångsnatur. För anskaffande av erforderlig utrustning till högskolekliniken har sålunda beräknats ett engångsanslag å 1 910 000 kronor. Därjämte har upptagits ett dylikt anslag å 18 000 kronor till Stockholmshögskolan för komplettering av viss utrustning för undervisningen i vissa till den prekliniska undervisningen hörande ämnen, vilken komplettering främst betingas av det ökade antalet elever.

De i promemorian framlagda kostnadsberäkningarna anser jag mig med de påpekanden, som jag förut gjort, böra godtaga. Det torde böra ankomma på vederbörande att i de årliga anslagsäskandena för högskolan och kliniken

inom ramen för nämnda kostnadsberäkningar begära och motivera de anslagsmedel för löpande utgifter och anskaffande av utrustning, som för varje budgetår bör anvisas för den planerade successiva utökningen av högskolans och högskoleklinikens utbildningskapacitet.

Den ökade elevintagningen vid Stockholms högskolan skall i enlighet med vad jag i annat sammanhang föreslagit taga sin början redan nästa hösttermin. Detta medför ett ökat medelsbehov för bestridande av Stockholms högskolans driftkostnader för nästa budgetår. Ifrågavarande ökning av medelsbehovet, vartill hänsyn icke kunnat tagas vid beräkningen av högskolans anslag i årets statsverksproposition, har i departementspromemorian beräknats till 37 300 kronor. Då jag anser mig böra godtaga detta belopp, föreslår jag, att detsamma anvisas. Ifrågavarande belopp torde i likhet med motsvarande förstärkning å 9 700 kronor av Malmö högskolans anslagsmedel böra bestridas ur ett under rubriken Tandläkarhögskolorna: Ökad intagning av elever för tandläkarutbildning uppfört förslagsanslag för nästa budgetår. Nämnda anslag torde uppföras med sammanlagt (9 700 + 37 300 =) 47 000 kronor.

I departementspromemorian har vidare föreslagits en medelsanvisning å 265 000 kronor för nästa budgetår för anskaffande av utrustning, huvudsakligen till högskolekliniken. Jag anser mig böra tillstyrka nämnda medelsanvisning och föreslår, att ifrågavarande medel anvisas såsom reservationsanslag under rubriken Tandläkarhögskolan i Stockholm: Utrustning av en odontologisk högskoleklinik i Umeå. Anslaget torde lämpligen böra disponeras av utrustningskommittén för tandläkarhögskolorna.

Av departementspromemorian framgår, att vissa problem uppkommer vid den successiva utbyggnaden av högskolekliniken genom att viss lärarpersonal jämte erforderlig biträdespersonal behöver anställas för klinik-tjänstgöring vid en tidigare tidpunkt än som erfordras från undervisnings-synpunkt. Såsom föreslagits i promemorian torde förhandlingar angående dessa problem böra upptagas med Västerbottens läns landsting. Enligt promemorian har representanter för landstingets förvaltningsutskott förklarat, att förvaltningsutskottet vore berett att medverka till en skäligen ekonomisk uppgörelse i här ifrågavarande hänseenden. Med hänsyn härtill hyser jag goda förhoppningar om en tillfredsställande lösning av nu avsedda problem.

Utskottet

Den nya plan för tandläkarutbildningen, som successivt tillämpats från och med höstterminen 1947, har icke kunnat helt genomföras beträffande det prekliniska studieåret. Sedan budgetåret 1947/48 har en provisorisk anordning gällt på detta område, innebärande i huvudsak att den av 1944 års tandläkarutbildningssakkunniga framlagda studieplan tillämpats på den prekliniska utbildningen, dock med den begränsningen, att de med undervisningen förenade praktiska övningarna och laborationerna väsentligen bortfallit i fråga om den till medicinsk fakultet respektive karolinska institutet förlagda delen av undervisningen. Erfarenheterna av denna anordning har visat, att de studerande vid sina kliniktjänstgöringar saknat tillräckliga kunskaper i prekliniska ämnen.

Departementschefen har nu — efter det 1947 års sakkunniga för den prekliniska tandläkarutbildningens ordnande den 11 maj 1951 avgivit förslag i ämnet, vilket varit underkastat vederbörligt remissförfarande — förordat, dels att ovannämnda provisorium skall upphöra från och med budgetåret 1956/57, dels ock att den prekliniska undervisningen erhåller en definitiv form, i främsta rummet i syfte att eliminera de nuvarande bristerna i utbildningen. Sålunda skola dissektioner, laborationer och annan åskådningsundervisning i erforderlig omfattning anordnas för tandläkarstuderande.

Utskottet har vid sin prövning av förevarande fråga funnit sig böra ansluta sig till det förslag till omorganisation av den prekliniska tandläkarutbildningen, som av departementschefen framlagts. I detta sammanhang får utskottet emellertid erinra därom, att kanslern för rikets universitet i sitt i ärendet avgivna remissyttrande bland annat understrukit betydelsen för tandläkarhögskolornas verksamhet av att ämnet odontologisk farmakologi finge företrädare i laborators ställning, varför kanslern hemställt om inrättande vid envar av högskolorna i Stockholm och Malmö av en dylik tjänst. Vidare har kanslern föreslagit att vid tandläkarhögskolan i Malmö skulle inrättas en personlig laboratur i histologi för docenten vid Lunds universitet B. E. Gustafsson. Departementschefen har förklarat sig icke beredd att förorda inrättandet av dessa befattningar. Utskottet anser sig böra konstatera, att avsaknaden av ifrågavarande laboratorsbefattningar i farmakologi i den av departementschefen angivna organisationen för den prekliniska tandläkarutbildningen enligt utskottets mening utgör en allvarlig brist i denna organisation. Det hade även enligt utskottets mening varit önskvärt, att den av kanslern föreslagna personliga laboraturen för docenten B. E. Gustafsson kommit till stånd.

Emot de av departementschefen verkställda kostnadsberäkningarna för det av honom framlagda förslagets genomförande har utskottet icke funnit anledning till erinran.

Förutom nyssnämnda omläggning av den prekliniska tandläkarutbildningen föreslås i förevarande proposition vissa åtgärder avseende ö k a d e x a m i n a t i o n a v t a n d l ä k a r e .

Den årliga elevintagningen vid tandläkarhögskolorna utgör nu 180, därav 100 i Stockholm och 80 i Malmö. 1951 års tandläkarkommitté har med hänsyn till den rådande stora bristen på tandläkare inom folktandvårdsorganisationen och på grundval av en för en prognos av landets framtida behov av tandläkare verkställd omfattande statistisk undersökning funnit en väsentligt ökad examination av tandläkare nödvändig. Kommitténs majoritet har ansett det önskvärt att det odontologiska undervisningsväsendet så utbyggdes, att ytterligare 120 elever kunde intagas årligen, varigenom det sammanlagda elevintaget skulle komma att uppgå till 300 per år. Departementschefen har biträtt den av kommittémajoriteten sålunda häv-

dade uppfattningen. Jämväl utskottet ansluter sig härtill och vill kraftigt understryka angelägenheten av att åtgärder successivt vidtagas för ernående av den kapacitet, som fordras för en dylik intagning.

Enligt kommittémajoritetens mening skulle den föreslagna ökningen av den årliga elevintagningen med 120 enklast kunna uppnås genom dels en utbyggnad av den nuvarande tandläkarhögskolan i Malmö för intagning av ytterligare 20 eller sammanlagt 100 elever per år, dels ock inrättande av en tredje tandläkarhögskola för intagning av 100 elever per år. Då vid tandläkarhögskolan i Stockholm skulle intagas oförändrat 100 elever per år, skulle genom dessa åtgärder den sammanlagda årliga elevintagningen uppgå till 300. Kommittémajoriteten har ansett sig böra föreslå, att en — redan av 1945 års riksdag i princip beslutad — tredje tandläkarhögskola nu inrättas och att denna förlägges till Göteborg. Däremot har kommittémajoriteten funnit sig icke böra förorda en sådan utbyggnad av Malmöhögskolan, att där kunde intagas ytterligare 20 elever per år för utbildning under hela studietiden. För åstadkommande av en motsvarande ökning av den årliga elevintagningen föreslår kommittémajoriteten i stället vissa samordnade åtgärder, som innebära att en odontologisk högskoleklinik inrättas i Umeå såsom annex till Stockholms högskolan samt att en partiell utbyggnad sker av sistnämnda högskola och Malmöhögskolan för utbildning av ett ökat antal elever under viss del av studietiden. Landstinget i Västerbottens län har utfäst sig att kostnadsfritt tillhandahålla erforderliga lokaler för högskolekliniken, som även skulle tjänstgöra såsom centraltandpoliklinik för landstingsområdet. En av kommitténs ledamöter har ansett sig av, bland annat, finansiella skäl icke kunna tillstyrka nu avsedda samordnade åtgärder för en ökning av elevintagningen. Denna ledamot har i stället föreslagit en sådan utbyggnad av Malmöhögskolan, att där kan intagas ytterligare 20 elever per år för utbildning under hela studietiden.

Vad beträffar den föreslagna nya t a n d l ä k a r h ö g s k o l a n i Göteborg ha kostnaderna för den för högskolans inrymmande erforderliga nybyggnaden — efter kostnadsnivån den 1 juli 1953 — approximativt uppskattats till 17 miljoner kronor. Kostnaderna för behövlig utrustning för högskolan ha beräknats till cirka 4 miljoner kronor.

Departementschefen har — under erinran om att de för medicinska fakulteten vid Göteborgs universitet avsedda nybyggnaderna uppskattats draga en kostnad av 25 miljoner kronor — av arbetsmarknadspolitiska och statsfinansiella skäl icke funnit det möjligt att samtidigt uppföra dessa byggnader och de för tandläkarhögskolan erforderliga nybyggnaderna. I ett sådant läge har departementschefen av olika skäl ansett den medicinska fakultetens byggnader — i varje fall institutionsbyggnaderna för ämnena anatomi, histologi, fysiologi, medicinsk kemi och farmakologi — böra upp-

föras före nybyggnaden för tandläkarhögskolan. Departementschefen har icke funnit sig kunna tillstyrka, att förslag nu framlades för riksdagen om inrättande av en ny tandläkarhögskola i Göteborg. Samtidigt har departementschefen emellertid understrukt, dels att en dylik högskola borde komma till stånd så snart detta ur arbetsmarknads- och statsfinansiella synpunkter bleve möjligt, dels ock att delade meningar icke behövde råda om att den av 1945 års riksdag i princip beslutade tredje tandläkarhögskolan efter tillkomsten av en medicinsk läroanstalt i Göteborg borde förläggas till denna stad.

I motionerna I: 471 och II: 582 har yrkats, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam utredning angående påbörjande av tandläkarutbildning i Göteborg. Enligt de i motionerna angivna riktlinjerna skulle denna utbildning anordnas i provisoriska lokaler och igångsättas hösten 1956 för utbildning av omkring 40 studerande, var-efter elevantalet successivt skulle ökas till 80 å 100.

I motionerna I: 470 och II: 583 har hemställts, att riksdagen måtte för budgetåret 1955/56 under kapitalbudgeten anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor för utförande av ritningar och förberedande arbeten för nybyggnaden för tandläkarhögskolan i Göteborg.

Utskottet är icke berett att tillstyrka de i motionerna I: 471 och II: 582 samt I: 470 och II: 583 gjorda yrkandena. Däremot vill utskottet med anledning av motionerna för sin del förorda, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, att Kungl. Maj:t så snart detta, med beaktande av olika på frågan inverkan omständigheter låter sig göra, för riksdagen framlägger en plan, åtföljd av tidsschema med avseende å ifrågakommande byggnadsprojekts färdigställande, för förverkligande av förslaget om inrättande i Göteborg av den redan i princip beslutade tredje tandläkarhögskolan.

Vidkommande de övriga av majoriteten inom 1951 års tandläkarkommitté framlagda förslagen har departementschefen låtit desamma överarbetas av en särskild beredning inom ecklesiastikdepartementet, vilken sammanfattat sina förslag i en promemoria, i propositionen benämnd departementspromemorian. I denna har förordats åtgärder varigenom elevintagningen från och med höstterminen 1955 kunde årligen ökas med 60 till 240.

Departementschefen har i enlighet med vad i nämnda promemoria föreslagits tillstyrkt, att t a n d l ä k a r h ö g s k o l a n i M a l m ö så utvidgas, att där kan intagas ytterligare 20 elever per år för utbildning under hela studietiden, och alltså dimensioneras för en sammanlagd utbildningskapacitet av 100 elever per år. I detta sammanhang har departementschefen framhållit, att vissa åtgärder måste vidtagas för att säkra högskolans tillgång på för undervisningen lämpliga patienter. Departementschefen har meddelat, dels att Kungl. Maj:t den 30 december 1954 med vissa mindre ändringar godkänt ett av sakkunniga för förhandlingar

med Stockholms stad och Malmö stad rörande visst samarbete mellan dessa städer och vederbörande tandläkarhögskolor, efter förhandlingar med delegerade för Malmö stad, utarbetat förslag till avtal, som bland annat åsyftade att trygga patienttillgången vid Malmöhögskolan, dels ock att något besked om Malmö stads ställningstagande till avtalet icke inkommit till ecklesiastikdepartementet. Vidare har departementschefen upplyst, att han hade för avsikt att inom den närmaste framtiden föreslå Kungl. Maj:t att uppdraga åt nyssnämnda förhandlingssakkunniga eller eventuellt åt annat lämpligt organ att förhandla med Malmöhus läns landsting i syfte att erhålla landstingets medverkan till att undervisningen vid tandläkarhögskolan i Malmö tillföres lämpliga behandlingsfall från landstingsområdet genom remiss av patienter från landstingets centralpoliklinik i Lund eller genom andra åtgärder.

Utskottet ansluter sig till vad departementschefen föreslagit med avseende å ökningen av Malmöhögskolans utbildningskapacitet och vill med skärpa understryka nödvändigheten av att överenskommelser komma till stånd mellan berörda parter för tillgodoseende av högskolans behov av patienter.

I departementspromemorian har vidare framlagts förslag om inrättande av en odontologisk högskoleklinik i Umeå. Detta förslag innebär en väsentlig utbyggnad av kliniken i förhållande till vad majoriteten inom 1951 års tandläkarkommitté förordat. Sålunda skulle bland annat utbildningen vid kliniken utsträckas från tre (avseende terminerna 6—8) till sex terminer (avseende terminerna 3—8) och varje terminsgrupp omfatta 20 i stället för 16 elever. Härigenom och genom en samtidigt föreslagna mindre ökning av lärarstaben vid tandläkarhögskolan i Stockholm skulle möjliggöras en ökning av elevintagningen vid denna högskola med 20 per termin eller 40 per år, vilket sålunda innebär en sammanlagd årlig intagning i Stockholm-Umeå av 140 elever.

Västerbottens läns landstings förvaltningsutskott har vid förda förhandlingar förklarat, att landstinget vore berett att med egna medel verkställa en för förslaget realiserande erforderlig påbyggnad av den laboratoriebyggnad, till vilken huvuddelen av den avsedda undervisningen vid högskolekliniken skulle vara förlagd, samt upplåta dessa lokalutrymmen kostnadsfritt för tandläkarutbildning.

I departementspromemorian har framlagts förslag till avtal för reglering av statens och landstingets åligganden beträffande högskolekliniken.

Departementschefen har tillstyrkt, att de i departementspromemorian föreslagna åtgärderna med avseende å högskolekliniken i Umeå och tandläkarhögskolan i Stockholm komma till stånd. Departementschefen har vidare i huvudsak tillstyrkt förslaget till avtal mellan staten och landstinget. I detta sammanhang har departementschefen emellertid framhållit, att Kungl. Maj:t, innan avtalet slutes, torde få pröva huruvida avtalsför-

slaget lämpligen bör justeras i fråga om de ersättningar, som landstinget förutsatts skola utgiva till laboratorerna och avdelningstandläkarna vid högskolekliniken för deras arbete för folktandvårdens räkning.

Utskottet får erinra därom att tandläkarkommittén beträffande lämpligaste plats för den tilltänkta högskolekliniken funnit att någon av städerna Umeå eller Sundsvall borde ifrågakomma. Enligt kommitténs mening erbjöde var och en av dessa städer i förening med kringliggande landsbygd ett någorlunda tillräckligt patientunderlag för den utbildning om tre terminer (6—8), som skulle äga rum på kliniken. Kommittén fann dock att Sundsvall i fråga om patientunderlag och kommunikationsmöjligheter syntes överlägset Umeå. På grund av dess centrala belägenhet inom övre delen av Norland hade kommittén emellertid ansett sig böra förorda Umeå såsom förläggningssort för högskolekliniken.

Enligt det i departementspromemorian, av departementschefen tillstyrkta förslaget skall såsom ovan angivits Umeåkliniken få en väsentligt större omfattning än vad tandläkarkommitténs majoritet förordat, varvid dock ökningen med tre terminer väsentligen innebär icke patientfordrande laboratorieundervisning. Med beaktande av vad kommittén anfört i samband med frågan om förläggningssort för kliniken synes det utskottet att tveksamhet kan råda om patientunderlaget kommer att visa sig tillräckligt för att trygga tillgången på från undervisningssynpunkt lämpliga tandvårdsfall med den för kliniken angivna utbildningskapaciteten. Med hänsyn härtill och i betraktande av att svårigheter kunna komma att yppa sig rörande möjligheterna att fortlöpande tillgodose kliniken med erforderliga och välkvalificerade lärarkrafter måste enligt utskottets mening ett realiserande av det föreliggande förslaget i viss mån betraktas såsom ett experiment. För de studerande kan den föreslagna splittringen av studierna på två läroanstalter ge anledning till betänkligheter. Anmärkas må också att ett förläggande av högskolekliniken till Umeå i huvudsak kommer att ha betydelse för aspiranter till tandläkarbanan från Västerbottens och Norrbottens län medan aspiranter från övriga delar av Norrland sannolikt alltså i första hand torde bli hänvisade till att erhålla sin fullständiga utbildning vid tandläkarhögskolan i Stockholm.

Å andra sidan innebär förslaget om Umeåkliniken vissa påtagliga fördelar genom densammans samordnande med landstingets folktandvård och samarbete med centralasarettet i Umeå. Undervisningen kan beräknas — på grund av att elevgrupperna äro mindre — bli i viss utsträckning effektivare och innebära större moment av personlig handledning från lärarnas sida än vad förhållandet är vid tandläkarhögskolorna i Stockholm och Malmö. Enligt vad utskottet under hand inhämtat synes rekryteringen av lärarpersonalen redan nu i stor utsträckning vara tryggad.

Ehuru utskottet med hänsyn till de osäkerhetsmoment, som i vissa avseenden vidlåda förslaget om inrättande av den ifrågavarande högskolekliniken i Umeå, hyst tvekan om lämpligheten av projektets realiserande, har utskottet likväl ansett sig böra biträda nämnda förslag.

Vidkommande det föreliggande förslaget till avtal mellan staten och landstinget vill utskottet understryka nödvändigheten av att en god rekrytering av laborator- och avdelningstandläkartjänsterna vid högskolekliniken säkerställs genom lämpligt avpassade ersättningar för dessa befattningshavares arbete åt landstinget.

Utskottet har icke funnit något att erinra mot den av departementschefen föreslagna personalorganisationen för högskolekliniken i Umeå eller mot vad departementschefen i övrigt i detta sammanhang förordat.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag till medelsanvisning för nästa budgetår för realiserande av de i förevarande proposition föreslagna olika åtgärderna för ökad tandläkarutbildning.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att riksdagen må

a) medgiva, att den prekliniska tandläkarutbildningen må från och med budgetåret 1956/57 omorganiseras i enlighet med vad departementschefen förordat;

b) godkänna av departementschefen förordade anordningar för ökad examination av tandläkare;

c) till *Tandläkarhögskolan i Stockholm: Utrustning av en odontologisk högskoleklinik i Umeå* för budgetåret 1955/56 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 265 000 kronor;

d) till *Tandläkarhögskolan i Malmö: Utrustning av vissa lokaler m. m.* för budgetåret 1955/56 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 87 000 kronor;

e) till *Tandläkarhögskolorna: Ökad intagning av elever för tandläkarutbildning* för budgetåret 1955/56 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 47 000 kronor;

f) till *Vissa ombyggnadsarbeten vid tandläkarhögskolan i Malmö* för budgetåret 1955/56 under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 50 000 kronor;

II. i anledning av motionerna I: 471 och II: 582 samt I: 470 och II: 583 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om föreläggande snarast möjligt för riksdagen av plan för inrättande av en tandläkarhögskola i Göteborg.

Stockholm den 20 maj 1955

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Närvarande: se under utlåtandet nr 149; dock att herr Bergman deltagit i stället för herr Iwar Anderson.